

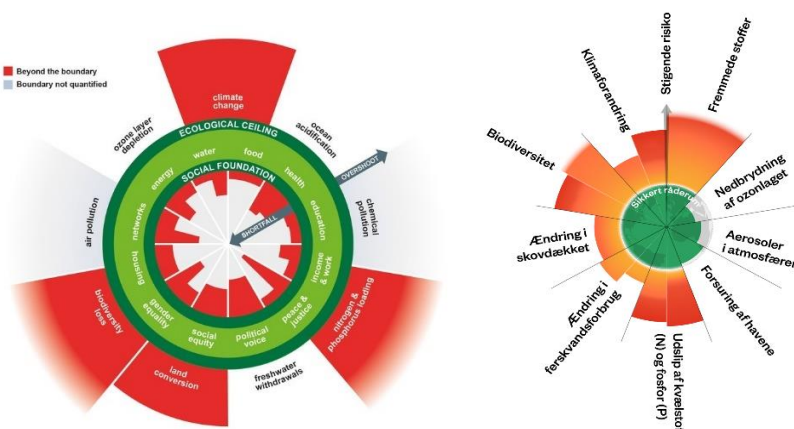
INPUT TIL AARHUS KOMMUNES KLIMAPLAN 2025-2030

fra Det Fælles Bedste

1. Generelt - (Alle forslag uddybes i Det Fælles Bedstes "Klimaplan for et Bæredygtigt Aarhus" <https://detfaellesbedste.dk/wp-content/uploads/2021/09/KLIMAPLAN-AARHUS-24.pdf>).

1.1 Aarhus skal overholde klodens grænser

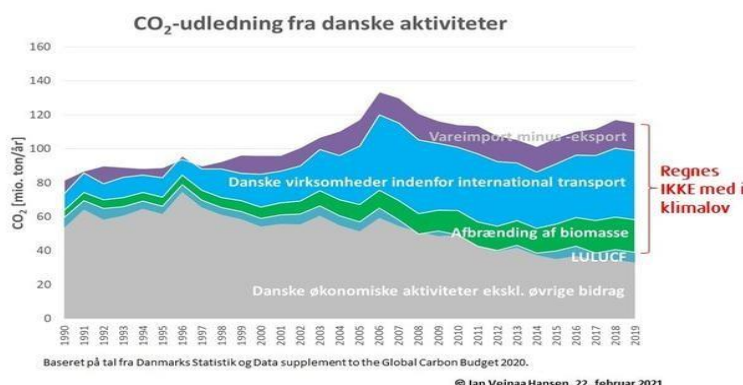
Det gælder samtlige aktører - kommune, erhvervsliv, borgere, uddannelser etc. I dag har Aarhus overskredet 6 af 9 af de planetære grænser. Næmlich klima, biodiversitet, udslip af næringsstoffer, brugen af landet (skov og landbrug), ferskvandet, forurening med unaturlige stoffer.

De to figurer: t.v. 4 overskredne grænser i 2016 - t.h. 6 overskredne grænser i 2022, kilde: DEAL

1.2 Vi skal medregne alle udledninger af drivhusgas i vores klimaplaner

I dag ser Aarhus bort fra mere end 60% af det, vi udleder, i vores officielle tal. Vi medtager nemlig ikke CO₂-udledninger fra 1) biomasse, 2) international transport med skibe og fly, 3) CO₂ indlejret i nettoimporten af varer, se figur.

Grå felt nederst: de officielle udledninger. Farvede lag over: alt det vi ikke medtager. Officiel graf for Aarhus' CO₂-reduktion fremgår af Klimahandlingsplan 2021-2024, s. 2 https://deltag.aarhus.dk/sites/default/files/documents/Klimahandlingsplan%202021-2024_0.PDF

Officielt har Aarhus halveret sine udledningerne siden man i 2008 vedtog målet om nul udledning i 2030.

"For lidt over 10 år siden satte Aarhus Byråd et ambitiøst mål om et CO₂-neutralt bysamfund i 2030. Siden da har kommunalt ansatte, virksomheder, vidensinstitutioner og borgere arbejdet på at reducere byens udledning. I den periode,

er det lykkedes at halvere udledningen." Rådmand, B. Simsek, Klimahandlingsplan 2021-24, juli 2020.

Det har desværre ikke noget med virkeligheden at gøre. For det skyldes, at vore kraftværker i 2016 overgik fra kul, som medregnes i vores CO2-regnskaber, til biomasse som ikke medregnes. Og at en øget andel af vores stigende forbrug fra 2008-2022 stammer fra varer, der er importeret fra udlandet, hvis udledninger heller ikke medregnes.

I samme periode er vores internationale transport med fly og containerskibe øget markant, hvilket heller ikke medregnes.

Alene biomasse fra Aarhus kraftværker udledte i 2020 1 mio. tons CO₂, som altså **ikke** medregnedes i det officielle tal på samlet 1,3 mio. tons CO₂.

I virkeligheden er udledningerne af drivhusgas fra Aarhus fortsat med at stige, når vi medtager alle udledninger, trods vedtagelsen af målet om nul udledning i 2030 og trods klimaplanen fra 2020.

I dag har Aarhus endvidere **ikke** retvisende tal for udledningerne fra alle de største og vigtigste sektorer: Boliger og Byggeri, Industrien, Landbruget og Fødevarerne, Forbruget, Transporten. Det er vi nødt til at have, og disse tal skal indeholde alle udledninger fra hver sektor, inklusive det såkaldte scope 3.

Det er selvsagt ikke muligt at styre en reduktion af CO₂, hvis vi ikke aner hvor meget de enkelte områder udleder i dag. Vi er derfor nødt til at have retvisende CO₂ tal for alle relevante sektorer.

Det plejer at være forvaltningens argument mod dette, at disse beregninger af CO₂ er for komplicerede og ikke lader sig gøre. Men CONCITO løste problemet i sine analyser af forbrugsudledninger første gang i 2014 og senest i sin rapport fra 2023 "Danmarks globale forbrugsudledninger". Det kan Aarhus Kommune gentage.

1.3 Vi skal lytte til videnskaben

I dag arbejder byrådet i Aarhus som om der ikke var en videnskab, der har fortalt om farerne ved at fortsætte "business as usual". Det gælder klimaet, biodiversiteten, havmiljøet, naturen, alle vore økosystemer og sammenhængende hermed gælder det al produktion, handel og forbrug, som er hovedårsag til alle ødelæggelserne.

Klima

FN's Klimapanel, IPCC, har gennem 3 delrapporter og en synteserapport foråret 2023 fortalt os, at hvis vi alle sammen fortsætter som nu, med *business as usual*, vil konsekvenserne være:

- **Vi opbruger klodens CO₂-budget i 2030, derefter kan verden / vi ikke tillade os at udlede mere CO₂**
- **Vi overskrider 1,5 grader i første halvdel af 2030'erne**
- **Hvis vi skal holde os under 1,5 grader, skal vi reducere udledningerne med 43% inden 2030**
- **Når vi overskrider 1,5 grader begynder vi samtidig at overskride klodens 15 store *Tipping Points*.**
Overskridelse af Tipping Points betyder at afgørende globale økosystemer begynder at bryde sammen i uigenkaldelige - irreversible - sammenbrud så store og voldsomme, at de er uden for menneskelig indflydelse og kontrol. Videnskaben regner med, at ét sammenbrud vil forårsage serier af sammenbrud, hvor det ene økosystems sammenbrud (fx Indlandsisen) resulterer i andre systemers sammenbrud (fx Golfstrømmen), hvorved klodens vitale økosystemer bryder sammen som dominobrikker i såkaldte *kaskader* af sammenbrud. Der er 15 sådanne store *Tipping Points*. Det er bl.a. Grønlands indlandsis, Arktis, Antarktis, Golfstrømmen, Permafrosten, Amazonas regnskov, Boreal skovene, koralrevene, monsunen, se bilag.
- **Vi overskrider 2 grader i slutningen af 2040'erne. I år 2100 vil vi være oppe på 3,2 grader global opvarmning, hvis vi fortsætter som nu, og i værste fald 4,4 grader. Ved 3 og 4 grader er Jorden ubeboelig.**

Den anerkendte danske klimaforsker Sebastian Mernild, medforfatter til flere IPCC-rapporter, siger: "I min verden er vi allerede der, hvor vi uundgåeligt vil passere 3 grader C" og fortsætter:

"For mig at se er det slet og ret idioti at tale om, at vi kan nå at holde os under 1,5 grader stigning. Det er ikke realistisk og eksisterer kun i teorien. De hidtidige planer har underestimeret klimaforandringerne, så der er ingen tvivl om, at vi skal opjustere ambitionerne. En stigning på 1,5 grader vil vi allerede se i starten af 2030'erne, 2 grader forventeligt i sidste halvdel af 2040'erne - altså indenfor de næste 10-25 år. Udviklingen accelerer. Hvis vi skal holde trit med så hastige forandringer og deres følgeeffekter, skal vi speede voldsomt op for indgrebene og få skabt langt større opmærksomhed og forståelse for udviklingen." - Citeret fra "Fra klimakrise til klimahandling - ti principper for fremtidens klimalederskab" s.12, Mandag Morgen, Lederne 24.11.2022, rapport fra Navigating 360

Biodiversitet

FN's biodiversitetspanel udgav sin første rapport om klodens biodiversitetskrise i maj 2019. Heri fortæller de, at vi med al vor menneskelige aktiviteter er godt på vej til at udrydde biodiversiteten på Jorden. Videnskaben kalder det for den sjette masseudryddelse, hvor arter og økosystemer uddør i et alarmerende tempo på landjorden og i havet. Kendt som "Biodiversitetskrisen".

"Nu uddør der et sted mellem en art hver dag og en art hvert minut" – siger Carsten Rahbek, professor ved Københavns Universitet og medlem af Biodiversitetsrådet.

Aarhus Byråd handler i disse år, som om følgende videnskabelige fakta ikke er gældende:

- Naturen med alle dens arter og økosystemer er fundamentet for alt liv, herunder for vores, menneskeheden, eksistens. Når naturen dør, så udryddes også de arter og økosystemer, som skaber selve betingelsen for vores liv.
- Vi tager det for givet, at vi kan trække vejret. Men ilten i atmosfæren er skabt af levende væsener på landjorden og i havet, og hvis de forsvinder, mister vi ilten og dermed vores grundlæggende livsbetingelse.
- Vi tager det for givet, at vi har adgang til frisk drikkevand, men det er økosystemerne der renser vores drikkevand.
- Vi tager det for givet at mulden er frugtbar, så vi kan dyrke mad. Men hvis mikroorganismene i jorden dør pga. vores industrilandbrug med dets dyrkningsformer og gifte, så mister vi mulden og dermed maden.
- Det er de levende organismer i havet der optager langt hovedparten af den varme vi udleder fra menneskelige aktiviteter. Ligesom det er havet der optager 30% af al den CO2 vi udleder. Så hvis livet i havet dør, vil indholdet af CO2 i atmosfæren – og varmen - blive så høj, at kloden bliver ubeboelig.
- Alligevel har Danmark - og det gælder også Aarhus - nærmest ingen biodiversitetspolitik. En tredjedel af den danske befolkning har aldrig hørt om biodiversitetskrisen. Og alligevel fortsætter dansk landbrug med hver dag, året rundt, at destruere mere biodiversitet.
- Det er særligt skræmmende i lyset af, at Danmark nærmest ingen vild og beskyttet natur har tilbage. I Danmark har vi så lidt som 2,3 % beskyttet natur (Biodiversitetsrådet), heri medregnet fx kirkegårde. Men FN siger at vi skal op på mindst 30% inden 2030. Og derfra snarest til 50%, siger forskere.
- 1/5 af Danmarks dyrearter er i øjeblikket i fare for at forsvinde.

Det er nødvendigt, at Aarhus Byråd - og samtlige øvrige aktører i Aarhus by og kommune - lytter til videnskaben og i alle vore aktiviteter gør os den største umage med at efterleve videnskabens budskaber.

1.4 Vi skal have et meget ambitiøst og samtidig realistisk klimamål for 2030, som tager udgangspunkt i klima og biodiversitet, ikke i politik

Aarhus vedtog i 2008 et mål om nul udledning af CO2 i 2030. Det har aldrig været et mål man tog seriøst endsige noget bystyret i virkeligheden forsøgte at efterleve. Det var blot et *politisk* mål, der lød - og lyder - godt over for borgere og omverden. Det har givet internationale priser. Men det er ord uden handling.

København havde et tilsvarende mål: Byen skulle være CO2-neutral i 2025, lød det. De grønne bevægelser i København har løbende undret sig over, hvordan man havde tænkt sig at indfri det mål.

Det klarede borgerrepræsentationen i 2022 ved helt enkelt at opgive målet med henvisning til, at man ikke havde fået bevilliget de ansøgte millioner til Amagerværkets CO2-fangst anlæg. *"Københavns Kommune når ikke sit mål om klimaneutralitet i 2025, siger overborgmester Sophie Hæstorp i kølvandet på, at kommunens plan om at opfange store mængder CO2 fra atmosfæren bliver forsinket på grund af manglende finansiering"*, Altinget.

Virkeligheden var og er, at selv om byen eller kommunen så havde fået alle sine millioner til CO2-fangst, så ville man *aldrig* i virkelighedens verden kunne gøre alle byens udledninger fra biler, byggerier, boligernes og husholdningernes el og varme, fra borgernes private forbrug, fra den offentlige sektor, fra fødevarer, handel, skibe, fly, lastbiler, turisme etc. CO2-neutrale. I dag har Københavns Kommune opgivet sit klimamål og satser i stedet på at blive CO2-positiv i 2035 ved at opfange mere CO2 end man udleder. Så er der passende langt til målet, og det vil være nogle andre politikere, som til den tid bliver holdt ansvarlige.

Aarhus står i en fuldstændig tilsvarende situation. Indtil videre beholder Aarhus sit klimamål også i forhold til den nye klimaplan. Men der gælder det samme: Byen henholdsvis kommunen har ikke en kinamands chance

for at nå sit mål inden for de 7 år, der er tilbage til 2030.

Bystyrets plan B er, at man efter 2030 vil indhente det forsømte med CO₂-fangst. Med andre ord er det tanken, at Aarhus i de kommende år først udleder alt for meget CO₂ uden at få reduceret alle de afgørende sektorer, for så på sigt at absorbere CO₂ i så store mængder, at det netto udligner udledningerne, måske allerede i 2035 eller 2040, det ved man ikke endnu.

Men teknikken bag CO₂-fangst - *Carbon Capture Storage, CCS* - er **ikke** udviklet til at kunne præstere dette. Og CCS er ikke en hyldevare, som findes rundt i verden og kan implementeres i Aarhus. Anlæg til CO₂-fangst i funktion findes i dag kun ét sted i verden, trods årtiers satsen på CCS fra den fossile industri, der ellers har haft store summer både forskning og udvikling.

CO₂-fangst kræver endvidere enorme mængder energi for at indfange CO₂ i det omfang, der er tale om. Det er også ekstremt dyrt. Og det forudsætter at man fortsat **udleder** CO₂ fra biomasse, dvs. fra fældede skove, i kraftværkerne. Samtidig er det *ikke* sikkert at deponere CO₂ i undergrunden.

Med andre ord: Det man vil fikse det hele med - CO₂-fangst - er ren greenwashing, lønlige håb der intet har med virkelighedens muligheder at gøre.

Vi kan ikke bruge et meget ambitiøst mål om CO₂-neutralt Aarhus i 2030, hvis det i virkeligheden blot skal få borgerne til at tro, at bystyret tager klimakrisen alvorligt, uden at der i virkeligheden handles på det.

Aarhus ambitiøse, men realistiske mål kan i stedet være, at vi reducerer med eksempelvis **70% reduktion af alle CO₂-udledninger inden 2030**.

Det er mere end det dobbelt af regeringens officielle mål, fordi alle udledninger medtages. Det medtager alle former for udledning - også metan, lattergas, vanddamp etc. - fra samtlige aktiviteter, der forårsager udledninger.

Det er et særdeles ambitiøst klimamål og vil kun kunne nås, hvis samtlige aktører handler øjeblikkeligt og massivt i fællesskab.

1.5 Borgerinddragelse og deltagerdemokrati

Officielt arbejder Aarhus Kommune ud fra det af byrådet vedtagne "*Aarhus Kompasset*", når det gælder borgerinddragelse. Kompasset siger alt det rigtige: Der skal være ligestilling i samarbejdet mellem borgere og kommune. Kommunen skal undlade at sætte sig for bordenden og styre alle processer. Man skal lytte til borgerne, være empatisk, forstå tingene fra borgernes synspunkter etc.

Virkeligheden er desværre nærmest stik modsat. Borgerne inddrages nærmest aldrig på en reel måde. Man undlader at lytte til borgerne. Kommunen forsøger at styre borgerne og alle processer. Man manipulerer borgerne, laver skinprocesser, hvor borgerne er gidsler i et spil, der skal understøtte byrådsflertallet. Sådan har en række borgerforeninger oplevet processerne i forbindelse med bl.a. havneudvidelsen.

Vi har brug for **et reelt deltagerdemokrati og en reel borgerinddragelse**. Der skal oprettes et *Klimaborgerting* med et dagsordenssættende mandat, hvis forslag byrådet er forpligtiget til at lytte til og træffe beslutninger om. Hvis forslagene fra Klimaborgertinget ikke vedtages skal de gå videre til borgerafstemning blandt Aarhus' borgere, hvis borgertinget ønsker det.

Klimaborgertinget støttes og informeres af en række uvildige eksperter, og der gives relevant tid og økonomi til arbejdet.

Ved større beslutninger nedsættes *Borgersamlinger*, hvor et statistisk set tilfældigt antal borger udvælges til en proces, hvor de informeres af uvildige eksperter med henblik på at stille forslag til byrådet.

Ved alle større anlægsprojekter skal byrådet forud for beslutninger om iværksættelser og udarbejdelse af Miljøkonsekvensrapporter afholde *afstemninger* blandt borgerne. Byrådet er tvunget til rette sig efter resultaterne af disse afstemninger. Ved høringer i forbindelse med fx VVM-processer skal byrådet tage stilling ud fra borgernes stemmer.

I dag træffes alle beslutninger i Byrådet som om Aarhus kommune alene udgøres af de centrale områder af byen og ikke ret meget længere ud rent geografisk. Der skal etableres et *decentralt deltagerdemokrati*, hvor landsbyer og mindre befolkede områder i kommunen får reel indflydelse.

2. Energi - fra fossil energi til vedvarende energi

2.1 Markant udbygning af vedvarende energi

Sol og vind

I dag stammer 2% af Aarhus energi til el og varme fra vedvarende energikilder, fra vind og sol. Aarhus eksisterende landvindmøller er gamle, nedslidte, ineffektive, ganske små og skal alle sammen snarest udskiftes.

I 2030 skal Aarhus' forsyning af el komme 100% fra sol og vind. Det vil kræve placering af et stort antal vindmøller på land og på havet i kystnære områder samt som større øer af havvindmøller ude på havet.

Det vil desuden kræve et stort antal solanlæg på husfacader og -tage. Anlæggene skal ikke placeres på marker og arealer, hvor der kan være (vild) natur eller dyrkes mad.

Ved Klimaplan 2020 foreslog Det Fælles Bedste og Danmarks Naturfredningsforening Aarhus placering af 19 vindmøller på land og 40 vindmøller ude på havet. Vi foreslog endvidere 19 km² solceller placeret på byens tage og husfacader og som anlæg på større virksomheder og bygninger. Det skal beregnes om dette er tilstrækkelig til at dække kommunens samlede behov for el i 2030.

Geotermi

Aarhus har store muligheder for at anvende geotermi, dvs. varmt vand fra undergrunden, til opvarmning af byens huse. Vi forslår at der udarbejdes planer for dækning af varmebehovet for byens 270.000 borgere ved geotermi inden 2030.

I dag er byen og kommunen bundet til kontrakter med Mærsk. Disse binder kommunen på en uhensigtsmæssig måde og bør revideres.

Effektiv koordineret styring af VE energi

Vedvarende energi skal udbygges med hav-energi, store og små varmepumper, og de forskellige former for vedvarende energi skal koordineres og styres af kommunen, så vi sikrer et mere effektivt samspil af energiformerne.

Energilagring

Vi skal sikre at vi kan lagre energi, så der også er strøm og varme, når vinden ikke blæser og solen ikke skinner. Dag og nat, sommer såvel som vinter. Der skal ske en udbygning af energilagring af vedvarende energi gennem opbygning af stenlagre, dampvarmelagre, store batterier, brintanlæg m.m.

2.2 Markant reduktion af vores energiforbrug - den mest klimavenlige energi er den vi ikke bruger

Gennem en række tiltag reducerer vi det samlede behov for energi. Disse tiltag er eksempelvis:

- Energi til boliger reduceres gennem energieffektivisering og energirenovering af eksisterende boliger
- Samkørsel og deleordninger med el-biler
- Bilfri søndage og roadpricing
- Mere kollektiv trafik, mere cykling og gang, cykelstier og supercykelstier
- Et mindre forbrug af tøj, færre udenlandsrejser især med fly, mindre streaming, omlægning af kostvaner fra kød til plantebaseret kost
- Etablering af lokale ikke-transportkrævende arbejdspladser

Ud fra rækken af input i det følgende fremgår en række øvrige tiltag til reduktion af energiforbruget.

2.3 Udfasning af biomasse

Biomasse i vore kraftværker består for 2/3's vedkommende af træmasse, der udleder CO₂ ved sin afbrænding. Fældning af skovene forhindrer træerne i at optage og lagre CO₂ mens selve afbrændingen udleder CO₂.

"I 2022 blev der udledt 20,2 mio. ton CO₂ fra afbrænding af biomasse i Danmark, hvilket udgjorde 31 pct. af

den samlede udledning af drivhusgasser fra aktiviteter i Danmark”, Danmarks Statistik. Disse udledninger medregnes som nævnt ikke i vores officielle opgørelser. Vi skal udfase brugen af biomasse fuldstændig inden 2030 og erstatte det med geotermi, som kombineres med andre vedvarende energikilder.

3. Byggeri og boliger

Byggeri og boliger fylder meget i vore klimaregnskaber og i presset på klodens ressourcer. Vi er nødt til at bremse op i tempo og ændre vore måder at bygge på. Udledningerne fra verdens byggerier står for 39% af al CO₂ udledning i verden, og vi bygger i øjeblikket hvad der svarer til et nyt Paris - om ugen. Vi bygger i klimaskadende materialer som beton og stål. Danmark er i front med denne skadelige udvikling, det gælder især en by som Aarhus, hvis byggeri af betonehøjhuse er voldsomt.

Det bebyggede areal i verden vil fordobles til 2060, hvis udviklingen fortsætter. Vi bygger stadig større boliger - det gennemsnitlige parcelhus var i 1960 i DK på 115 m², i 2020 var det på 205 m². Danske parcelhuse overstiger i gennemsnit den miljøbelastning, Jorden kan holde til, med 1400%. Moderne byggeri er en storforbruger af ressourcer.

Byggesektoren leverer 50% af den samlede mængde affald og står for 50% af forbruget af Jordens jomfruelige materialer. 82% af energiforbruget i verdens bygninger kommer fra fossile brændstoffer. I 1950 var der to megabyer med over 10 mio. indbyggere. I dag er der 34. Byerne bliver stadig større, og det bliver stadig vanskeligere for dem at skaffe mad og vand nok.

I moderne byer bygger hver sit. Der bliver tænkt i bygninger, ikke i byrum, bymiljøer og fællesskaber. Det giver mere vind og skygge, når man bygger så højt og tæt, og det kan let resultere i mere ensomme beboere. Moderne byer er plaget af støj, stress, luftforurening, trængsel, ingen ro og mangel på plads. Der er ikke byrum til fællesskaber og legesteder til børn. Ingen rum for natur og dyr. Biodiversitet er et fremmedord i verdens byer, selvom snart 70% af alle bor her. Mødestederne er få, og er præget af fortravlede og støjende omgivelser. Få menneske- og selvgroede steder. Det meste bygges af hensyn til kapitalinvestorerne

3.0 Genbrug af eksisterende boliger - de mest klimavenlige boliger er dem vi ikke bygger

Inden 2060 vil vi have fordoblet verdens boligmasse. Det holder verdens ressourcer ikke til; heller ikke klimaet. Vi er nødt til at genbruge eksisterende boliger.

I Aarhus er der p.t. 8.500 ledige lejligheder. Mange parcelhuse er blevet for store, fordi beboernes børn er fraflyttet osv. Vi kan renovere og genbruge disse huse og lejligheder og indrette dem langt mere klimavenligt til at rumme flere personer. Vi kan indrette fællesrum med fælles anvendelse af faciliteter til frys, vask, opvask, køling etc.

3.1. Klodevenlige byggematerialer

I dag bygger vi med stærkt klimaskadelige materialer som beton, cement, stål, glas, rockwool, mursten, tegl, aluminium, plastik. De står for 50-80 procent af enhver boligs samlede klimaaftryk. I fremtiden er vi nødt til at bygge af klodevenlige materialer som træ, papir, ler, sten, tang etc. frembragt lokalt.

3.2 Genbrug af materialer

I dag er der nærmest ingen genbrug af materialer i nybyggerier. Det skal ændres, så genbrug bliver en industri der kan levere byggematerialer til fremtidens begrænsede mængde af nye boliger. Genbrugstanken skal indtænkes i alt nybyggeri, så de er konstrueret til at kunne adskilles og genbruges.

3.3 Mindre boliger og huse

Et gennemsnitligt parcelhus er i dag 205 m². Vi bygger stadig større huse og lejligheder. Størrelsen af vore boliger er ifølge UNEP en af de vigtigste parametre ift. klimapåvirkning. Vi kan bygge mindre huse og lejligheder. Indrette tiny houses og tiny flats. Leve flere sammen med fælles faciliteter.

Leve generationsfleksibelt, så vi reducerer boligbehovet, når børnene er flyttet hjemmefra eller ved skilsmisser. 50% af alle voksne lever alene, hvilket ikke afspejles i boligmassens fordeling på størrelser.

3.4 'Smarte' boliger er ikke smarte

Mange moderne huse har et betydeligt element af smart teknologi. Teknik til at styre lysindfald, udluftning, temperaturregulering etc. Set i forhold til materialer udgør de 5% af alle materialer, men set i forhold til

klimabelastning udgør de omkring 80%, fordi de er frembragt med avancerede produktionsprocesser med et stort energiforbrug til plast, aluminium etc.

3.5 Begrønning af husfacader og tage

Fremtidens byer bliver præget af hedeølger, der gør det svært at bo i byerne henover sommeren, især for ældre eller fysisk svagere personer. Vi kan reducere solpåvirkningen ved at begrønne husfacaderne med planter, buske og træer. Det gør man allerede i mange af verdens storbyer Shanghai, Mexico, Milano. Bevoksningen rens partikler, virker som et skjold mod varmepåvirkningen, øger biodiversiteten og skaber grundlag for mere natur i byen.

3.6 Solceller på facader og tage

Vi har alt for lidt vedvarende energi i forhold til vores behov. Vedvarende energi i form af sol, vind, geotermi og vandkraft leverer i dag kun 12% af al vores energi. Vi er nødt til at installere solceller på husenes facader og tage i vores byer og på alle større bygninger og virksomheder.

4. Transport

I dag står transporten for 29% af Danmarks samlede CO₂ udledninger, uden medregning af internationale fly og skibe. 91% kommer fra vejtransporten, hvor fossile personbiler udgør over halvdelen.

Vi får bestandig flere biler, og ingen politikere har indtil nu turdet gribe regulerende ind. I 1990 havde vi 1,5 mio. biler, i dag har vi 2,8 mio. som forventes at stige til 3,3 mio. i 2030 og knap 4 mio. biler i 2035. Afgifterne på biler og benzin er blevet halveret de sidste 15 år som følge af Folketingets politiske indgreb.

Regeringens Infrastrukturreform rummer de største investeringer nogensinde, hvor hovedparten går til nye motorveje, broer, anlæg og veje til biler, selvom man ved, at mere vej er ensbetydende med flere biler. Infrastrukturreformen vil ikke løse transportens klima- og miljøudfordringer, men blot øge klimaaftrykket gennem enorme anlægsinvesteringer og binde os til en transportform som er passé: Privatbilismen baseret på fossilbiler.

Bilerne er - især som vi bruger dem i dag - en uhensigtsmæssig måde at transportere sig på. Hver bil står ubrugt hen i 96,5% af tiden og vi kører 1,05 person i gennemsnit i hver bil i myldretiden. 96% af vores biler er fossil-biler eller hybrid-biler baseret på benzin og diesel. Antallet af store klima-belastende SUV-biler er øget stærkt de sidste år.

Transporten tilrettelægges som om alle har bil, men 38% har ikke bil (52% i Hovedstaden). Knap 4% af vores bilpark er el-biler. En el-bil udleder i heldigste fald halvt så meget CO₂ som en fossilbil; men fylder lige så meget som fossilbiler og den optager lige så meget plads på vejene og til P-pladser i byerne. Den kræver mindst lige så mange ressourcer, heriblandt mineraler som rummer farligt børnearbejde.

El-biler vil også lægge beslag på en stor del af strømmen fra vedvarende energikilder. El-biler er lidt bedre klimamæssigt, men det er ikke en løsning på vores klimaproblem. Vi har brug for en total omstilling af vores transport. Der er behov for at skabe en samlet grøn mobilitetsplan, som viser hvordan det hele samlet set og i én sammenhængende plan kan omstilles, så det bliver bæredygtigt på få år.

Der er brug for, at de store magtfulde lobbyer for vej, grus, beton, asfalt, fly, broer, biler etc. standses i deres indflydelse på byrådets politik. Og i øvrigt at det tætte, intense samarbejde der er i dag mellem vejstyrelser og - ministerier med bilismens lobbyorganisationer bringes til ophør.

Danmark har allerede masser af store veje. Vi har f.eks. 4 gange så mange kilometer motorvej pr. million indbyggere end UK. Næsten alle landskaber er gennemskåret af store veje. Byerne drukner i biler.

Hvordan er det sket? Når det drejer sig om infrastruktur til biler som veje og parkeringspladser arbejdes der målrettet af Transportministeriet, Vejdirektoratet og kommunerne på at opnå et meget højt serviceniveau i et 50 års perspektiv. Ødelæggelse af naturområder, øget støj og luftforurening bliver løseligt vurderet, men får næsten ingen betydning, når beslutningerne træffes. De afgørende værdier hedder fremkommelighed og tidsbesparelser for bilister.

Det skal standses. Og hensyn til klima, miljø, natur, dyr, mennesker og kommende generationer skal have første prioritet

Tre principper er grundlæggende i den måde Det Fælles Bedste tænker omstillingen af transport på: 1) vi skal begrænse behovet for transport, 2) vi skal transportere os meget mere kollektivt sammen i stedet for én og én, 3) vi skal transportere os grønnere.

Ingeniørforeningen IDA lavede i 2021 en plan for en bæredygtigt mobilitet, bl.a. baseret på den store transportadfærdsundersøgelse. Undersøgelsen havde vist, at vores transport overvejende ligger i fritiden (61%) og de fleste ture er på under 3 km. Og IDA fandt frem til, at alene ved at ændre adfærd – bruge cykel, gang og kollektiv trafik langt mere - kunne vi fjerne 43% af udledningerne. Resten op til 70% kan fjernes ved delebiler, samkørsel etc. Det er med andre ord ikke fuldstændig uoverskueligt at omlægge vores transport og gøre den klima- og miljøvenlig. Men det betyder at vi skal cykle langt mere og udbygge vore net af cykelstier med supercykelstier. Og til de distancer, der ikke kan nås med cykel og gang, skal vi deles om bilerne med naboer, med arbejdspladsens kollegaer, med vores andelsforening osv. gerne i deleordninger, som samkørsel, og gerne baseret på el-biler.

4.1 Kør sammen, flest mulig, mest mulig af tiden

Der er masser af GoMore lignende ordninger, som enkelt og fleksibelt kan anvendes til at køre sammen og dermed nedbringe vores klimaaftryk.

4.2 Lav deleordninger med el-biler

Når et antal personer deles om at have en elbil- sammen bliver den langt mere klimavenlig. Man kan indrette lokale deleordninger.

4.2 Indfør bilfri bymidte

Midtbyen i Aarhus er helt urimelig hårdt belastet af bilos, trafik, støj, trafikstress, pres på parkeringer m.v. Det kan udgås ved simpelthen at indføre en bilfri bymidte. Der indføres nul-emissionszone i Aarhus by.

4.3 Lav park & ride anlæg rundt om byen

I disse anlæg parkerer folk der skal til byen fra omegnen og tager herfra cykel, gang, el-busser videre ind til byen

4.4 Nedsæt hastigheden lokalt

På motorveje til 90 km i timen. En nedsættelse fra 120 til 90 km/t sparer 30% brændstof. Nedsæt hastigheden på landeveje og motortrafikveje til 60 km/t. Nedsat hastighed vil betyde: Mindre forurening, mindre energiforbrug, mindre CO2-udslip, bedre udnyttelse af vejkapaciteten, mindre støj, mindre bilkørsel, mere cykling og større brug af kollektive transportmidler, Om fordelene se <https://pro.ing.dk/mobilitytech/holdning/lavere-hastigheder-paa-vejene-er-et-win-win-virkemiddel>

4.5 Udbygning af elektrificeret kollektiv transport

100% elektrificeret kollektiv transport med hyppigere afgang i et fleksibelt system af mindre el-busser og flere el-tog. Det skal være muligt at have cykler med i al offentlig transport. Og der skal være offentlige p-pladser for biler og cykler ved stationerne, så det er let at skifte fra en transportform til den næste.

4.6. Billig offentlig transport

Drastisk nedsættelse af prisen på kollektiv transport. I første omgang til halv pris. Der indføres en mobilitets-rabat, så offentlig transport bliver gratis for ældre, for små børn, personer med handicap og for de laveste indkomstgrupper. Frem mod 2030 nedsættes offentlig transport frem mod at blive gratis.

4.7 Massiv udbygning af cykelstier og supercykelstier.

65% af danskerne har under 20 km til arbejde. Og 47% af Danmarks befolkning bor under 10 km fra arbejde. Supercykelstier som Farum stien til København har øget antallet af cyklister markant, og mange af disse er tidligere bilister. Det samlede net af Cykelstier udbygges markant i byerne, op til byerne, samt mellem byerne, så cyklen bliver det oplagte førstevalg inden for afstande op til 20 km, som en el-cykel sagtens kan klare.

4.8 Gennemfør en massiv kampagne for at bruge kollektiv transport og cykeltrafik

Hver gang en bilist lader bilen stå og bruger LEDIG kapacitet i den kollektive trafik er al den energi, bilen vil have benyttet, sparet. Det samme gælder for cykling.

4.9 Bilfrie søndage.

I 1970erne havde vi bilfrie søndage begrundet i oliekrisen. I praksis var det ikke noget problem, og det mindskede kørsels omfanget, klimaaftrykket, miljø- og støjbelastningerne og skabte helt nye muligheder for byernes beboere.

4.10 Firs procent af P-pladserne i byerne sløjfes.

Pladserne anvendes til cykelstier, natur, parker og fællesanlæg for byens beboere. De resterende 20% prioriteres til el-biler og vareaflysning.

4.11 Flyvning rationeres og reduceres til 5% af niveauet før corona.

Flyvning står for 5% af al global CO2 med en stærkt stigende tendens. Det er ikke hverken en nødvendig eller en

bæredygtig udvikling. Kun særlig vigtige opgaver, som kræver flyvning kan tillades. Den nødvendige flyvning tillades alene til destinationer over 1200 km. Indenrigsflyvning standses og erstattes af tog og bus.

5. Landbrug og fødevarer / mad

"Mad er den primære årsag til, at vi overtræder de mest kritiske planetære grænser: land, biodiversitet, klima og næringsstoffer. Det truer vores klodes stabilitet og modstandskraft". Sådan skriver de anerkendte klimaforskere Johan Rockström og Owen Gaffney i "Klodens Grænser" Informations Forlag, 2022.

"Mad afgør vores fremtid på Jorden. Går det galt på den front, går det galt med både os og kloden (...) hvorvidt vi indfrier Parisaftalens mål, står og falder med, om vi kan omstille det globale fødevarer-system."(samme).

Danmark og verden har en industriel fødevarerproduktion der, hvis vi fortsætter som nu, inden for dette århundrede vil ødelægge planeten og undervejs skabe klimaforandringer, flytningestrømme, muldflugt og sult. Den vil forårsage regionale borgerkrige og konflikter, en massiv social ulighed globalt, udryddelse af biodiversitet samtidig med at den forgifter jorden, havene, drikkevandet og fødevarerne.

Sådan konkluderer 22 af verdens førende fødevarer eksperter i det hidtil mest omfattende studie af mad (jf. IPES FOOD: "From Uniformity to Diversity", juni 2016, https://www.agroecologynow.com/wp-content/uploads/2016/06/UniformityToDiversity_FullReport.pdf).

Vores nuværende dyrkningsformer og madvaner skaber klimakatastrofer - Dansk landbrug er det mest klimaskadelige og ressourcekrævende erhverv. Det står for 35% af alle danske CO2 udledninger, hvoraf 89% stammer fra kødproduktionen. Det optager 62% af al dansk jord og bruger 80% af vores drikkevand. Hele 80% af landbrugets jord bruges til at dyrke foder til køer, svin og høns; et ekstremt spild af ressourcer, eftersom produktion af føde til mennesker i stedet for foder til dyr, som mennesker så spiser, vil kunne give samme mængde energi på 1/10 areal. I 2035 vil erhvervet stå for 50% af al danske udledninger, hvis vi fortsætter som nu.

Samtidig er landbruget en dårlig økonomisk forretning, med en gæld på 300 mia. og et stort generationsskifteproblem. 50% af landmændene skal pensioneres inden for de næste 10 år, men der er ingen til at overtage fordi en gård i gennemsnit koster 30-40 mio. kr.; man kan frygte at jorden i stedet opkøbes af udenlandsk kapital.

Trods sine enorme konsekvenser for klima og miljø står landbruget blot for 1,2 % af dansk BNP og der er kun knap 40.000 jobs. Landmændene udgør 0,6% af befolkningen, men besidder 62% af jorden.

Det nuværende kemiske landbrug ødelægger vores biodiversitet. Miljøgifte slår livet i jorden ihjel. Det skaber grønne ørkener uden liv, destruerer mikrolivet i jorden og fjerner levestrøget for fugleliv og andet dyreliv. Op mod 2/3 af al dansk areal er udsat for disse påvirkninger og vores natur forringes hastigt. Kun 2,3% af dansk natur er beskyttet. Havmiljøet forringes ligeledes pga. landbrugets udledninger af kvælstof og andre næringsstoffer, der skaber eutrofiering, iltsvind og havdød.

Men der er store klimamulighederne i andre dyrkningsformer og omstilling fra kød til planter. Ved omstilling til regenerative dyrkningsformer, til permakultur landbrug og skovlandbrug vil dansk landbrug imidlertid kunne blive den største faktor bag CO2-fangst og -lagring. Og fra at være en del af klimaproblemet, ville man blive en del af løsningen. Så ville 62% af landets areal kunne skabe kulstoflagring. Ved at overgå fra kød til planter vil store landarealer kunne frisættes til vild natur, skovplantning og biodiversitet

5.1. JORDFOND. LANDBRUGET ER STØRSTE KLIMASYNDER I DAG. KAN BLIVE STØRSTE KLIMAHJÆLPER I FREMTIDEN. DOG KUN HVIS VI RÅDER OVER JORDEN

54% af al jord i Aarhus Kommune er landbrug, hvoraf langt hovedparten som nævnt er låst til et industrielt kemilandbrug, der står for 35% af kommunens CO2. Hvis vi omstiller til andre dyrkningsformer - skovlandbrug, regenerative jordbrug, permakultur, biodynamisk - kan samme areal opsuge og lagre så store mængder CO2, at det bliver en afgørende faktor i klimaløsningerne.

Problemet er, at vi ikke råder over jorden. I dag ejer ganske få (0,6%) som nævnt 62% af al dansk areal. Vi skal altså have rådighed over meget store arealer jord, hvis vi skal omstille til andre dyrkningsformer.

Aarhus Kommune kan skal derfor oprette en **Jordfond**, der begynder systematisk at opkøbe jorde og opkøber de landbrug, der løbende krakker hvilket sker for 2 landbrug hver uge på landsplan. Den opkøbte jord udstykkes til klimavenlig dyrkning i mindre enheder, der etableres som Andelsgaarde.

5.2. OMSTILLINGSFOND MED OMSTILLINGSHJÆLP

Det er ikke tilstrækkelig at de landbrug og jorde, der opkøbes af kommunens Jordfond omstiller til klimavenlig dyrkning. Hele kommunens landbrugsproduktion skal omstilles. Der oprettes derfor en **Omstillingsfond** der

hjælper omstillingen af konventionelle landbrug økonomisk, administrativt, med kurser og rådgivningsmæssigt.

Det er fondens formål at yde omstillingshjælp til konventionelle landbrug, der opstiller til regenerative jordbrug, som vil have svære opstartsvilkår, da jorden skal afgiftes og tilpasses nye dyrkningsformer, og der skal opbygges kundekredse.

Alt landbrug - herunder alt eksisterende konventionelt landbrug - skal inden for meget få år omstilles til klimavenlig og biodivers produktion i mindre enheder. Med få husdyr i et samspil med planteproduktionen, med cirkulær økonomi, vedvarende energi og uden brug af fossil energi, miljøgifte etc. I dag har en gennemsnitlig bedrift tilknyttet 75,9 ha, hvilket er en stigning på godt 200 pct. siden 1980. Alene fra år 2000 er arealet tilknyttet den gennemsnitlige bedrift steget med godt 56 pct. Men regenerativ dyrkning er langt mere arbejdsintensiv og omstillingen vil derfor skulle prioritere en opdeling i mindre lodder á eksempelvis 2-20 ha.

Hvis det skal være muligt at omlægge sin bedrift til fremtidens bæredygtige landbrugsform skal fonden sikre støtte til selve omlægningen og til efteruddannelse. Omlægningsstøtten kan være fx praktisk hjælp, hjælp til indkøb af nye redskaber, omstilling af eksisterende bygninger, nedlæggelse af gylletanke, afgiftning af jorde etc.

Det vil kræve støtte til kurser og uddannelse, rådgivning, nyindretning af gårde, hjælp til de nye dyrkningsformer og forretningsgange. Fonden skal sikre eksisterende brugs omstilling på en smidig og u-bureaukratisk måde.

5.3 AREAL-REFORM

Der gennemføres en arealreform i kommunen, hvorefter kommunen arbejder henimod en opdeling af kommunens samlede areal i 2030, som ser således ud:

- Landbrug - 25% - overvejende plantebaseret; kødproduktion reduceres med 90%
- Vild og beskyttet natur - 30%
- Byer, industri og infrastruktur - 15%
- Skov - 30% - 15% uberørt skov, 15% produktionsskov

FN vedtog i dec. 2022, at 30% af al jordareal skal være beskyttet natur. I dag har Danmark i gennemsnit 2,3% beskyttet natur. Vi er med andre ord rigtig langt fra opfyldelsen af denne målsætning, og det vil kræve et bevidst og målrettet arbejde at nå det. Det gælder ikke mindst en vækstby som Aarhus, hvor motorveje, havne, lufthavn, byen fylder meget i den samlede arealanvendelse.

Kommunen etablerer 40.000 ha med ny skov inden for og udenfor kommunen men i Danmark, inden 2030. Skoven skal på sigt medvirke til at fange og lagre CO₂. Mindst halvdelen af skoven anlægges som 'uberørt' skov, ikke produktionsskov.

Skoven kombineres med en omfattende begrønning af byens og kommunens bygningsfacader samt med grønne, biodiverse byhaver, fællesjorde, urban farming, grøftekanter, marker og parker.

Der gennemføres et lovreformkompleks som gør det muligt for kommunen at regulere al arealanvendelse ud fra ovenstående forhold.

5.4 AL OFFENTLIG MAD BLIVER PLANTEBASERET OG KLIMAVENLIGT DYRKET

Kommunen har store kantiner, offentlige madordninger med mange involverede og kan udvikle sine eksisterende ordninger, så de får endnu større volumen og konsekvent understøtter plantebaseret mad med råvarer, der er lokalt og klimavenligt dyrket.

I dag kan plantebaseret mad laves, så det smager fuldstændig som henholdsvis kylling, oksekød, svin og kalv. Det vil derfor ikke ødelægge madglæden for fx ældre mennesker, der kan have svært ved at omstille spisevaner.

Kommunen kan indføre madordninger på alle skoler, så børn og unge selv tillaver maden til de øvrige på skolen og lærer selv at dyrke maden lokalt. De råvarer som man ikke kan producere på skolen, indkøbes fra lokale producenter via fødevarefællesskaber.

På kommunens kantiner og alle plejehjem indføres plantemad. Hermed skabes en indkøbsvolumen som fremmer den lokale produktion af bæredygtig mad.

I dag bruges 80% af vores landbrugsjord til at dyrke foder til landbrugets dyr, som står for 89% af landbrugets samlede udledning. Hvis vi reducerer kødproduktionen til 10% og i stedet lader resten producere plantemad, kan vi producere samme mængde mad på et langt mindre areal.

Vi kan nemlig dyrke 10 gange så meget mad i form af planteenergi frem for kødenergi på samme areal. Så i stedet for - dybt ineffektivt - først at sende al plantemad gennem millioner af dyr for at få kødmat til mennesker, kan vi spise plantemaden direkte. Springe svin, køer og høns over simpelthen.

En sådan omstilling vil frigive meget store arealer - formentlig omkring 30-40% af landbrugets areal - til vild, biodivers natur, til engområder, til skove, beskyttet natur, landbrugseksperimenter, permakultur m.v. og dermed afhjælpe klima og biodiversitet.

Landbruget ved, at kødproduktion til verdenseksport, hvor man konkurrerer på laveste priser, ikke er lønsomt. I disse år krakker svineproducenterne en for en som illustration heraf. Planteproduktion rummer, som Hollands eksempel viser, betydelig bedre økonomi.

5.5 FRA MAD MED KEMISKE GIFTE TIL MAD UDEN GIFT - RED DRIKKEVANDET

I dag producerer landbruget mad ved hjælp af kemi - pesticider, round-up, kunstgødning, gmo-modificerede fødevarer, PFAS osv. Ved at overgå til andre dyrkningsformer kan vi slippe for giftene i vores drikkevand, hvor over 50% af drikkevandet rummer PFAS og giftige pesticider og mind 40% indeholder.

Mange vandværker er nødsaget til at blande vand fra forskellige drikkevandsboringer for at fortynde koncentrationen af giftrester for derefter at sende vandet ud i vores vandhaner. Når vandværkerne finder giftrester i drikkevandsboringerne, tager de ofte konsekvensen og lukker boringen. De seneste 25 år er mindst 262 drikkevandsboringer på landsplan lukket på grund af pesticider. Alene de seneste fem år har vandværkerne måtte lukke 77 drikkevandsboringer.

Vi kan undgå mad der er giftig, indimellem direkte sundhedsskadelig og som skaber fedme og livsstilssygdomme pga. dens sammensætning. Og vi kan undgå produktion af mad, som forurener vores drikkevand med gifte. Det er bl.a. disse gifte, som dræber insektlivet, og dermed det fugle- og dyreliv som er led i fødekæderne. Det kemiske landbrug skaber grønne ørkener, hvor intet liv kan gro eller leves.

Cirka ¾ af alle fødevarer er afhængige af bestøvning, som i stigende grad bliver umulig, når bierne og andre insekter udrykkes. 80% af alle insekter i Tyskland er udrykkes de seneste 50 år. Verdens hidtil mest omfattende undersøgelse af insekter fra 2019 konkluderer, at 40% af alle insektarter er i tilbagegang med en udryddelsesrate, der er otte gange så høj som den gennemsnitlige udryddelsesrate for alle øvrige dyr.

Aarhus Kommunen indfører derfor '**Kompas' for dyrkning**, hvorefter alt landbrug i kommunen skal dyrkes uden anvendelse af gifte i form af pesticider, kunstgødning, round-up, PFAS, gmo-modificerede afgrøder og frø etc.

5.6 ETABLERING AF REGENERATIVE JORDBRUG MED TILKNYTTET FORSKNING - MULDEN ERODERER OG FORSVINDER, HVIS VI IKKE OMSTILLER

I øjeblikket er cirka 30% af Danmarks muld truet af erosion. Det skyldes vores industrielle landbrugs dyrkningsformer med monokultur i kombination med brug af kemisk kunstgødning og pesticider. Det udpiner mulden for næringsstoffer, dræber dens dyr, regnorme, insekter og mikroorganismer. Ødelægger dens sammenhængskraft, dens mangfoldighed af organismer, svampe og liv og skaber tør, porøs, ufrugtbar jord, der er et let offer for muldflugt.

Der indrettes i kommunen et antal regenerative jordbrug på de jorde, der er tilvejebragt gennem omstilling, opkøb ved kommunale eller borgerejede fonde.

Der gennemføres en højprioriteret forskning som kombineres med udbredelse af viden samt anvendelse og implementering af denne viden i landbrugsuddannelser, hos den enkelte jordbruger og i landbrugets organisationer.

Sammen med Aarhus Universitet og relevante forskningsenheder i kommunen, bl.a. Foulum, udvikles en systematisk og handlingsorienteret forskning, der analyserer forskellige dyrkningsformer og deres konsekvenser for mulden. Hvad opbygger mulden, og hvad ødelægger den? Denne forskning skal være uafhængig af økonomiske interesser og foregå i et organisatorisk set selvstændigt regi, som en gennemsigtig forskning under folkelig indsigt og organiseres som aktionsforskning, hvis resultater løbende integreres i det forskede.

Forskningen skal bl.a. analysere og dokumentere:

- * Værdien af flerårige grøntsager ift. klima, biodiversitet, natur, miljø og økonomi
- * Træernes rolle i skovlandbrug, og hvordan kan de indgå i landbruget på helt andre måder end vi kender i dag
- * Værdien af nødde- og frugttræer med afgræssende dyr under
- * Hønseskovhaver og Skovhaver
- * Korn - hvordan indgår korn i regenerativ dyrkning?

- * Gamle sorter og Forædling af sorter
- * Kompostering og plantegødning
- * Det optimale samspil mellem dyr og planter i moderne jordbrug - hvilke dyr egner sig til hvilke typer landbrug
- * Svampenes liv og betydning for muldens kvalitet - hvordan passer vi på svampene og hvordan kan de indgå i moderne landbrug

Særlige forskningstematikker på tværs af ovenstående tema-forskning:

- Hvordan permakultur hhv. regenerativ dyrkning kan understøtte biodiversiteten i jordbrugene - eksempler.
- Er permakultur bedre til at lagre kulstof og i givet fald hvorfor?
- Det samme mht. biodiversitet?
- Hvilken rolle kan de regenerative dyrkningsformer have for at opbygge mulden og forhindre muldflugt?
- Hvorfor er pløjefri jordbehandling vigtig - hvad viser forskningen?
- Hvorfor skal vi undgå de store maskiner og traktorer i landbruget?
- Effektiviteten i de små arbejdsintensive jordbrug. Kan vi brødføde verdens befolkning ved permakultur?
- Giver det bedre beskæftigelse?

5.7 KOMMUNALE LÆRINGS-, DEMONSTRATIONS OG LANDCENTRE, DER FREMMER PERMAKULTUR OG REGENERATIVE JORDBRUG

Kommunen etablerer **2-3 lokale Landcentre**, der fungerer som demonstrations- og afprøvningscentre for permakultur og regenerativ dyrkning. Der afsættes passende midler hertil i kommunens budget.

Disse centre indgår i gensidigt befordrende samspil med eksisterende landbrugsuddannelser, bl.a. med Kalø Økologiske Landbrugsuddannelse.

De jordbrug der indgår i disse Landcentre fungerer som besøgssteder for landets grundskoler, uddannelser, forvaltninger og jordbrug, der omlægges til regenerativ dyrkning. Aarhus Kommune udvikler sammen med disse Landcentre, den tilknyttede forskning og landbrugsuddannelsen et kvalitetsstempel som sikrer, at Landcentrene er repræsentative for den højeste standard af regenerativ dyrkning. Og der oprettes et antal **Demonstrationsgårde** i kommunen.

5.8 Aarhus Kommune understøtter en række borgerdrevne omstillingsprojekter for omstillingen til bæredygtig mad

Kommunen kan aktivt og systematisk støtte en række borgerdrevne omstillingsinitiativer. I en række bykvarterer, gader, landsbyer, boligkarreer, boligforeninger, fællesråd, grønne nabofællesskaber, ngo'er og foreninger kan vi, borgerne, danne lokale fællesskaber som fx:

- **Fødevarerfællesskaber.** Vi skaber lokale fødevarerfællesskaber, der indkøber og formidler lokal klimavenlig mad til kommunens kantiner, til borgernes madklubber
- **Fælleshaver.** Vi indretter byhaver, urban farming, etablerer væksthuse og dyrker fællesjorde sammen - a la *ØsterGro* i København og *Køge Fælles Jord*
- **Madklubber.** Vi opretter en række lokale madklubber, styret af lokale borgerfællesskaber med klimavenlig mad, hvor lokale borgere fra et område skiftes til at indkøbe og producere mad sammen til fællesmåltider og gør det til noget hyggeligt, der samler naboer lokalt. Madklubberne udvikler i fællesskab en fælles kogebog for klimamad.
- **Madkurser i klimamad.** Vi laver kurser og fortælleaftener med fremtidens smukke, måske humoristiske, fortællinger om en ny bæredygtig madkultur - uden madspild, kemi og gifte, men med gode smagsoplevelser og madfællesskaber. En kultur præget af generøsitet fremfor egoisme, nærighed og grådighed.
- **Torvedage.** Vi etablerer Torvedage for lokalt producerede råvarer og mad, med genbrug, byttemarked og lokale kulturevents.
- **Skoler med gratis klimamad.** På en række skoler inddrages og undervises børn og unge i at lave klimavenlig mad til de andre på skolen. De lærer at dyrke råvarer til maden i lokale højbede, væksthuse og på fællesjorde tilknyttet skolerne.
- **Liv og biodiversitet i parcelhushaverne.** Lave små biodiverse grøntsags-øer i de enkelte haver. Etablere fælles hønsehølder eller grøntsagshave i parcelhushaver, fælleshaver og parker. Indrette biodiverse haver og plante biodiverse mini-skove
- **Etablering af Andelsgaarde.** Borgerne i Aarhus hjælpes om at opkøbe landbrug der krakker og etablere en række Andelsgaarde rundt omkring byen
- **Lokal produktion og Aarhus som Doughnut Økonomi** - Hvordan ser en by ud, der hverken overskrider det sociale fundament eller de miljømæssige grænser? Vi sætter vi en masse gode mennesker sammen og formulerer en Doughnutøkonomi for maden i Aarhus. Det er en økonomi som
 - * overholder klodens grænser

- * er socialt retfærdig
 - * producerer, handler og anvender vores mad på en klimavenlig måde
 - * producerer overvejende lokalt
 - * en økonomi som lægger vægt på at genopbygge vores ødelagte natur og miljø
 - * en økonomi hvor madproduktionen er regenerativ, baseret på permakultur og derfor opbygger mulden, fremmer biodiversiteten, absorberer CO2 i jorden og fastholder vandet
 - * Skabe deleordninger, byttemarkeder og virksomheder med lokale iværksættere, der i fx kooperative værdikæder fra jord til bord på sigt kommer til at producere og handle en betydelig andel af vores mad i fremtiden
 - * kort sagt en økonomi som fremmer en bæredygtig levevis og den produktion, der hører til samme. Der er mange jobs i dét.
- **Markedsføring af klimamad.** Vi markedsfører klimamad professionelt, levende, engagerende og gøre klimavenlig mad til et naturligt valg. Vi markedsfører med tv-serier, podcast, korte humoristiske reklamefilm, udstillinger, kultur. Skaber nye fortællinger om mad. Om dens afgørende betydning for kloden og for os. Om fremtidens landbrug og mad - klimamad. Forestil dig - i stedet for fastfood og mad med gifte der produceres så kloden ødelægges - en nærende kost, som gør noget godt for dig selv, din familie og for kloden. Det er klimavenlig mad, og fremtiden!
 - **Film om fremtidens bæredygtige mad.** Vi laver film og TV med bæredygtige madnørder og grønne frontløbere: Sådan laver du klimamad. Sådan skaber vi lokale madfællesskaber. Sådan skabte vi biodiverse haver med en mangfoldighed af frugt, grønt og planter osv.
 - **Fælles dyrkning.** Gå sammen - en landsby, et bykvarter eller et områdes borgere i fællesskab - om at købe eller leje et passende stykke jord, som dyrkes af nyuddannede fra den lokale økologiske landbrugsskole, der står for lokal klimavenlig madproduktion

6. Industri og serviceerhverv - Aarhus som Doughnut by

Ved siden af trafik, byggeri og landbrug er industrien i Aarhus en af de helt store udledere af CO2. Den har et stort forbrug af vores naturlige ressourcer og destruerer biodiversitet gennem sin produktion, handel og transport. Vi er nødt til at indføre en ny form for vækst: Vækst i natur og økosystemer, vækst i biodiversitet, vækst i sundhed og lighed, i livskvalitet og fællesskaber, i kultur og oplevelser. Vækst i omstilling og grønne jobs, vækst i grøn enkel livsstil frem for overforbrug.

I øjeblikket vokser den globale økonomi med cirka 3% hvert år. Det vil på 24 år fordoble klodens samlede økonomi og dermed fordoble det aftryk på klima, biodiversitet og ressourcer, som produktionen udgør. Det gælder ikke blot globalt, det gælder i høj grad også Aarhus, der har oplevet en stadig vækst i industriproduktion og tilflytning.

Vi bliver ca. 4.000 flere indbyggere i Aarhus om året. Blandt de nuværende indbyggere bliver der født flere, end der dør. Samtidig flytter mange til byen. Fortsætter denne udvikling er vi over 450.000 indbyggere i 2050. Det seneste år er Aarhus vokset med 6.700 indbyggere. Større befolkningstilvækst er ikke nogensinde tidligere målt i Aarhus. Der er nu 362.266 indbyggere i Aarhus Kommune. Det er 21.000 flere end for blot fem år siden.

Det er ikke blot antallet af indbyggere i kommunen og byen der vokser, det er også industrien. Og det vil forøges i de kommende år, hvor vi skal **lokalisere produktionen**, dvs. producere langt flere af vores varer lokalt i stedet for i Kina og Asien.

Hidtil har ledende kredse i industrien og blandt politikere hævdet at det var muligt at afkoble vækst fra CO2-udledninger. Det har international forskning vist ikke er tilfældet, se <https://eeb.org/library/decoupling-debunked/> . Mere produktion betyder med andre ord mere klimakrise.

Over hele verden er byer så småt begyndt at indstille sig på fremtidens bæredygtige økonomi. Ikke blot en cirkulær økonomi som genbruger klodens sparsomme ressourcer, men langt videre til en egentlig Doughnutøkonomi, der konsekvent og i alle former for produktion overholder klodens grænser og FN's verdensmål.

Amsterdam har som en af de første byer i verden indrettet bystyrets politik på at indføre doughnutøkonomien i et samarbejde med byens borgere, erhvervsliv, forskning og uddannelser (om Doughnutøkonomi og Amsterdams eksempel se nærmere i Folkeavisen for e Bæredygtigt Danmark s. 42-44 <https://detfaellesbedste.dk/wp-content/uploads/2021/08/Folkeavisen-2021-web.pdf>).

Det er vi nødt til at gentage her i Aarhus, så fremtidens produktion bliver reelt bæredygtig.

6.1. Etabler Doughnutgrupper med deltagelse af de relevante aktører fra erhvervsliv, civilsamfund, forskning og kommune

Etablering af Doughnutgrupper. I samspil med lokale borgere og virksomheder etablerer Aarhus Kommune et antal Doughnutgrupper, som står for at indføre Doughnutøkonomi i Aarhus. Hver gruppe har repræsentanter for civilsamfund, offentlig og privat sektor. Grupperne tilknyttes eksperter og forskere. Grupperne har 3 opgaver:

- **Omstilling af eksisterende produktion.** Grupperne laver omstillingsplaner for fx 5 varegruppers værdikæder. Fx fødevarer/mad, tøj, byggeri og bolig, drikkevand, trafik. Gruppen finder de steder i hver værdikæde, hvor tingene kan gøres markant mere bæredygtigt og klimavenligt, cirkulært og uden spild
- **Iværksættelse af ny, mere bæredygtig produktion.** Sammen med byråd, ngo'er og erhvervsorganisationer iværksættes nye grønne produktioner.
- **Grupperne laver forslag** til byråd, forvaltning, erhverv og civilsamfund med konkrete planer for omstilling og iværksættelse. Planerne viser hvad henholdsvis myndigheder, erhverv, borger kan gøre hver især.

6.2. Bæredygtig Frizone

Hvis alle i fremtiden skal producere 100% grønt, er der oplagte first-mover fordele i at skabe et kreativt og dynamisk miljø for frontløberne af iværksættere og omstillere inden for fremtidens grønne erhvervsliv.

For at fremme det kan Aarhus Kommune:

* etablere et erhvervsområde - en bæredygtig frizone - i kommunen som kun er for frontløbere inden for Doughnutøkonomi, hvad enten det er nye iværksættere eller firmaer der omstiller deres eksisterende produktion

* Områdets firmaer tilknyttes konsulenthjælp, fundraising, advokatbistand, kobling til forskningsmiljøer

* Al produktion, proces, byggeri, transport etc. i denne zone er konsekvent: Walk the Talk og fri for Greenwashing. Varer fra denne zone er mærket med et Doughnut-mærke: Overholder planetens grænser/FN's Verdensmål.

6.3. Opret Innovationscenter

Kommunen etablerer et **Innovationscenter**, hvis mål er at udvikle og formidle 100% bæredygtige varer til vores hverdagsforbrug – tøj, fødevarer, boliger, elektronik, møbler osv.

Centret indgår tæt samarbejde med Aarhus Universitet og dets forskning på området for bæredygtig produktion. Produktudviklingen varetages af erfarne praktikere og eksperter i samspil med forbrugere og forskere

Centret rummer 1) Idelaboratorier til udvikling af bæredygtig produktion af nødvendige bæredygtige produkter, 2) Værksteder med udvikling af prototyper, 3) Uddannelse i at producere pågældende produkt.

6.4. Etabler dele- og bytteøkonomier

Vi skal ikke længere eje alt selv, men deles om, leje, låne og bytte mest mulig indbyrdes, så vores forbrug mindskes. Derfor indrettes bl.a.

- El-cykel deleordninger for beboere kvarters-vist
- El-bil deleordninger
- Fødevarerfællesskaber, der indkøber og fordeler klimavenligt producerede fødevarer
- Byttemarkeder og byttebutikker
- Deleordninger for lejligheder og parcelhuse, så vi igennem frivillige og fleksible ordninger deles om frys og køle, om madlavning, deles om rum hvor det lader sig gøre

6.5 Reparationsværksteder og fikseværksteder. Genskaberier og up-cykling

Borgere, erhvervsliv og kommune opretter sammen et antal reparationsværksteder, som reparerer vores dagligvarer

Vi indretter **Genskaberier** hvor gamle møbler, gammelt tøj osv. bliver lavet om til nyt, får nyt liv.

6.6. Kommunens indkøb

Aarhus Kommunes indkøb skal have størst mulig andel af genbrug og up-cykling.

I Amsterdam er den officielle bypolitik bl.a. at man vil reducere Amsterdams brug af råmaterialer med 50% på ti år, reducere madspild med 50% inden 2030. Kommunen skal reducere sit indkøb af råvarer og inden 2030 kun foretage sig cirkulære indkøb.

Indkøbene til Aarhus Kommune skal fokusere på varer der er lokalt produceret, overholder doughnutøkonomiens krav og skaber grønne jobs

6.7 Grøn jobskabelse

Aarhus Kommune skal sikre nye grønne arbejdspladser og uddanner borgerne til nye grønne jobs gennem omstillingskurser og uddannelse.

Kommunen indfører Doughnutøkonomi i al sin politik.

7. Forbrug - fra overforbrug til grøn enkelt livsstil

En 13-årig dreng talte ved i 2019 ved en klimademonstration på Rådhuspladsen i Aarhus. Hans tale var meget sigende for situationen omkring vores forbrug:

*"Jeg bor i en forstad, - hvor græsset altid er slået, - Selvom bierne forsvinder og biodiversiteten er truet.
Jeg bor i en forstad - hvor folk har tre biler, selvom der er en letbane og alle har garagen fuld af dyre cykler.
Jeg bor i en forstad - hvor folk syntes det er livsnødvendigt at flyve flere gange om året, selvom vi bor lige ved den dejligste strand og alle har store haver.
Jeg bor i en forstad, - hvor der altid skal være store oksekødsbøffer om fredagen, og hvor weekend aktiviteten er en tur i Bruuns Galleri efter den nyeste Iphone eller mere tøj til at fylde klædeskabet.
Jeg bor i en forstad, - hvor det betragtes som en menneskeret at få en kunstgræsbane, selvom det fylder vores grundvand med mikroplast.
Jeg bor sådan et sted, hvor alting ser godt ud på overfladen, men egentligt er sådan et sted som er ved at tage livet af vores planet!
En forstad, hvor jeg bliver grint af eller kaldt klimatosse når det der egentlig er tosset er at skulle have den nyeste iphone eller have et skab fyldt med nyt tøj.
Alle tror, at vi ikke behøver at ændre os. Når jeg taler med mine venner siger mange, at det er lige meget, hvad vi gør fordi Danmark er et lille land, men Danmark er faktisk et af de lande, der udleder mest CO2 .
Hvis alle lande i verden havde et forbrug som vores i min lille forstad ville planeten allerede være langt ude over tipping point.
Så det nytter noget hvad vi gør, hver enkelt af os!
Men vi kan ikke gøre det alene - Vi har brug for hinanden! og Vi har brug for voksne: lærere, forældre og politikere! Vi har brug for nye tanker og nye handlinger - Vi har brug for, at det klimavenlige bliver det normale og ikke det tossedede!
Vi har brug for at kantinen laver vegetarisk med i stedet for at lave kød hver dag.
Vi har brug for skolehaver i stedet for kunstgræsbaner!
Vi har brug for at samle skrald og lære om upcycling og recycling.
Vi har brug for at SFOén holder høns i stedet for at tage i Bruuns galleri og på McDonalds.
Vi har brug for at stå sammen og lave grøn omstilling i stedet for at vente og tro, at det nok skal løse sig selv for det gør det ikke!
Det er os der skal løse det sammen!
Vi skal sammen ændre vores livsstil og lave nye løsninger og vi skal gøre det nu"*

Citeret fra Klimaplan for et Bæredygtigt Aarhus s. 82

Danskernes forbrug står for 50% af samtlige vores CO2-udledninger.

Hver dansker udleder i gennemsnit 13 tons CO2, fortæller CONCITO i deres seneste rapport. Det er det dobbelte af en gennemsnitlig verdensborger og mere end 4 gange det forbrug, vi snarest mulig skal ned på, nemlig knap 3 tons. (<https://concito.dk/files/media/document/Danmarks%20globale%20forbrugsudledninger.pdf>) - De 13 tons CO2 er uden at medregne dansk international skibstransport, så det reelle tal er en del højere.

De største forbrugsudledninger stammer fra vores forbrug af transport, fødevarer, boliger og energi, men der er også en betydelig udledning fra forbruget i den offentlige sektor, fritids- og kultursektoren samt vores køb af tøj, personlig pleje og boliginventar.

Der er med andre ord behov for meget omfattende forandringer af vores forbrugsmønstre og levevis, hvis Danmark, herunder Aarhus, reelt skal være et grønt foregangsland. Ifølge Parisaftalen og FN's Klimapanelers scenarier for 1,5 graders-målet skal alle lande halvere deres udledninger inden 2030 i forhold til i dag. Et land som Danmark, hvis forbrug er så betydeligt, at der skal mere end 4 jordkloder til at reproducere de ressourcer vi forbruger hvert år, skal mere end halvere vores forbrug og dermed udledninger.

Med tøj som eksempel:

Moden skifter i øjeblikket 10-16 gange i Danmark, hvilket hver gang gør det eksisterende tøj umoderne og dermed i praksis ofte overflødig. Langt det meste af det tøj, der bliver umoderne smides ud: Det går til afbrænding eller til affald, kun en beskedent del genbruges eller upcykles.

Tøjet er bl.a. produceret af bomuld, der typisk er dyrket i et asiatisk land. Meget af den bomuld, som indgår i vores tøj, kommer således fra Punjab provinsen i Indien, hvor det optager jordområder, der kunne have været udnyttet til dyrkning af fødevarer, og dyrkningen af bomuld indebærer et voldsomt stort vandforbrug.

Bomulden farves i processer, der ofte er sundhedsskadelige som følge af de kemikalier der indgår i farverne og de usikre og primitive arbejdsprocesser hvorunder farvningen foregår. Ofte foregår det som børnearbejde. Herefter sejles eller flyves det tværs over kontinenter for at lande i blandt andet vores danske tøjbutikker.

En trend inden for tøjverdenen er "Fast Fashion". Ideen er at tøjfirmaer flyver nyt tøj i en ny kollektion med nyt design ind til tøjbutikker verden over hver uge. Tøjbutikkerne annoncerer det nye tøj til et fast netværk af forbrugere og rydder deres tøjstænger og reoler for sidste uges tøj, hvorefter det smides ud, dvs. brændes. Målet er at man skaber et øget forbrug, hvor kunderne på ugentlig basis fornyer deres garderobe. Et firma som det spanske multinationale Zara med tøjfabrikker over hele verden har specialiseret sig i denne form for tøjsalg.

Produktionen af tøj er ansvarlig for 7 % af verdens samlede CO₂-udledning. Det svarer til hele Indiens samlede CO₂-udledning. Det kræver 2.700 liter vand at producere én T-shirt i bomuld, hvilket er nok vand til at dække et menneskes vandbehov i 2,5 år. I Danmark køber vi i gennemsnit 13,2 kilo tøj om året (Kilde: World Resource Institute).

Vi ved godt, hvad løsningerne er:

Producere tøjet lokalt. Producere det langtidsholdbart, med kvalitet og i et 'tidløst' design. Drop moden, det er mest af alt et kneb for at afsætte mere. Genbrug tøj, Sy gammelt tøj om, så det bliver genanvendeligt og attraktivt igen. Lav genbrugs- og upcyclingsværksteder samt genbrugsbutikker og reparationscafeer. Skab prestige i at gå i genbrugstøj eller tøj, der er genskabt af gammelt. Producer af lokale naturlige og økologiske materialer som uld, tang, ålegræs, halm, hør, økologisk bomuld, skind.

Lær at sy selv. Lav kurser, hvor man kan lære at reparere og sy sit eget tøj. Gør det til et fag i skolen.

Det er ret enkelt: – lad os indrette os med en 'grøn enkel livsstil'

Tilsvarende eksempler kan man finde inde for andre store områder af vores forbrug – boliger, redskaber, ting og sager, møbler, hårde hvidevarer, elektronik, biler, kosmetik, tøj, rejser etc. Og igen kender vi løsningerne – de er ret beset ganske enkle og indlysende: Gør genbrug moderne.

Indret butikker, værksteder og reparationscafeer mange steder i byen med up-cykling hvor vi reparerer ting, der er gået i stykker eller er blevet gamle. Producer kun ting, der er langtidsholdbare. Lad vores varer være lokalt produceret. Af naturlige materialer. Produceret i økologiske processer, der ikke belaster klima og biodiversitet.

Vi kan ændre vaner og adfærd, det gælder borgerne og det gælder kommunen som den virksomhed der repræsenterer 10% af de samtlige CO₂-udledninger i Aarhus. Nedenstående er blot enkelt oplagte eksempler.

1. Flyv meget mindre – "En flyrejse til Thailand udleder for eksempel fire ton CO₂ pr. person," (CONCITO, Michael Minter, Berlingske 7.8.21)

2. Spis meget mindre Kød – især oksekød. Spis vegetarisk, vegansk og årstidens grønt. Verdens kødproduktion står for 18% af al CO₂. Danskeres kødindtag er blandt de højeste i verden. Vi spiser ét kilo kød om ugen og udleder tre ton CO₂ årligt pr. pers. fra fødevarer og drikkevarer, <https://concito.dk/klimavenligemadvaner> se også CONCITO's analyse af Danmarks forbrugsudledninger, herunder de enkelte madvarers klimaaftryk side 18 i rapporten <https://concito.dk/files/media/document/Danmarks%20globale%20forbrugsudledninger.pdf>

3. Undgå madspild. 1/3 af al mad i Danmark smides væk. Husholdninger ansvarlige for 36% af al madspild i DK, jf Stop Spild af Mad <https://www.stopspildafmad.dk/madspildital.html> og forbrugsudledninger,

4. Undgå tøjspild. Gør genbrug og om-syning af tøj moderne. Lokal produktion af tøj der er langtidsholdbart af naturlige materialer. Tøjindustrien står for 10% af verdens CO₂ udledning. Danskernes forbrug af tøj er steget med 20% siden år 2000 og ligger i dag 35% over verdensgennemsnittet, <https://faktalink.dk/tojspild>

5. Køb økologiske, lokalt producerede langtidsholdbare møbler. Lav up-cykling, genbrug og møbler uden kemi, lokalt producerede.

IKEA er verdens 3. største skovbruger og laver korttidsholdbare møbler, med træ fra Rusland, produceret i Kina.

6. Undlad plastik. Plastik er ved at ødelægge klimaet, verdens have, naturen og biodiversiteten. Mikroplast er i vores drikkevand og mad, jf. Plastic Change <https://plasticchange.dk/>

7. Køb lokalt. Tjek dine varer om de er lokalt produceret – køb så lokalt som muligt

8. Få færre børn - Det har en kæmpe effekt på klimaet. Til gengæld kan kommunen sørge bedre for de børn, der er født. Lige i øjeblikket flytter børnefamilier ud af Aarhus fordi, der er for dyrt og fordi institutioner og boliger er blevet for dyre i Aarhus.

9. Undgå vand på flaske, som bruger 900 gange flere ressourcer end drikkevand fra hanen. Postevand udleder samtidig 900 gange mindre CO₂ end vand på flaske, Hofor.dk

Hvad kan kommunen gøre ved det?

En kommune kan og skal selvsagt ikke diktere et bestemt forbrugsniveau eller -mønster. Men der er rigtig mange måder, hvorpå kommunen kan understøtte en omlægning til en langt mere bæredygtig livsstil med langt mere bæredygtige forbrugsmønstre. Udover at den selv som virksomhed kan følge disse principper.

Vi forslår følgende som eksempler på, hvordan kommunen kan understøtte omstillingen:

1. Klimaambassadører. Der uddannes hvert år 200 borgere til at være formidlere af betydningen af en bæredygtig livsstil – hvordan kan vi gøre i praksis? Disse arbejder gennem året dér, hvor de er lokalt kan være med at organisere omstillinger i praksis. Eksempelvis etablere: Gårdlaug med gårdhaver, der har høns, kompost, dyrker urter, grøntsager, frugt, har væksthuse, el-cykeldeleordninger, fælles værktøj, laver fællesspisning etc.
2. Kommune og borgere laver sammen en serie You tube film og tv-serier om bæredygtig livsstil. Filmene er korte, sjove, informative, klare og uden moraliserende dikkedarer. Bodil Jørgensen bliver vært på programmerne. Filmene vises på nettet, i skolerne, på biblioteker, på storskærme.
3. Kurser i bæredygtig forbrugeradfærd – fx bæredygtig madlavning, samkørsel i bil, at reparerer fremfor at smide ud, giv oplevelser som gaver frem for ting etc.
4. Reparationscafeer – kommuner etablerer sammen med aktive borgere en række lokale reparationscafeer i Aarhus og en række landsbyer. Kommunen støtter med PR, formidling, regnskab, advokatbistand, lokaler o.l.
5. "Vi handler for klimaet"- flokken. Grupper af borgere, som arbejder for at samle plastik på standene. Holde offentlige (borger)møder og koncerter om omstillingen. Invitere borgere fra andre byer til inspirationsdage. "100 holdbare handlinger" er deres slogan.
6. Aarhus Økologiske Fødevarerfællesskaber. Kommunen går sammen med grupper af engagerede borgere, hvor man former et eller flere fødevarerfællesskaber, der indkøber økologiske fødevarer hos lokale landbrugere i passende nærhed af byen, og formidler fødevarerne til interesserede grupper af byens borgere.
7. Aarhus Fællesjord. Kommunen stiller et stykke jord af passende størrelse til rådighed for grupper af borgere, der er interesseret i at dyrke fødevarer lokalt og sammen. Man arbejder med biodivers og regenerativ dyrkning og der er uddannelse og kurser tilknyttet projektet.
8. Etablering af Bæredygtige bosætninger – i landsbyer, bykvarterer og i parcelhuskvarterer. Kommunen nedsætter en gruppe af projektansatte personer, som på basis af erfaringerne fra Danmarks bæredygtige bosætninger, bl.a. nogle af Danmarks økosamfund, bæredygtige bofællesskaber og lokalt fra Andelssamfundet i Hjortshøj.
9. Gruppen der organiserer cykelkurser for unge, for indvandrere, for alle. Vi kunne cykle meget mere. Det er sundt, det er billigt, det sparer klimaet for udledning af drivhusgas. Det larmer ikke og udsender ikke farlige stoffer som NOx. Det er lige med at få købt den cykel, få den repareret. Få kommunen til at anlægge sikre cykelstier. Og meget andet. Det er sjovt, giver fællesskab, du bliver frisk osv. Kommune og borgere spiller sammen, og kommunen træder ind i samarbejdet i en ligeværdig rolle.
10. Skovpasserne. Vi skal plante meget mere skov, og passe langt bedre på den skov vi har samt lade en væsentlig del af den være urørt vild skov. Vi skal begrønne huse og facader med planter, buske og træer for at rense byens luft fra partikler og opsuge og lagre CO₂. Det er et kæmpearbejde. Det kræver mange hænder. Men det giver et smukt resultat, og en renere og bedre by.
11. Aarhus holder Klimadage. En række af dage i sommerhalvåret, hvor vi medbringer madpakken, saften og picnic kurven, sætter hinanden stævne i byens parker, på strande eller andre dejlige steder. Hvor borgere sælger deres hjemmegjorte ting og sager, eller hvor ens nabo træder op og laver tryl. Hvor børnene spiller rundbold og holder fri fra mobilen. Klimadage er minus globalisering, uden afbrydelse af reklamer, der er intet spin og no bull-shit eller fake

news. Klimadage er tid sammen. Du kan cykle til dem, du kan gå til dem. Klimadage er fejring af vores nye indsigt: Vi skal passe på jorden og livet. Og vores hermed sammenhængende indsigt: Vi klarer det kun i fællesskab. Klimadage er når selv kommunen løsner slipset og respekterer de borgere, som betaler dem for at arbejde. Klimadage er et nyt værdisæt – respekt, ordentlighed og ansvar.

Herudover bør Aarhus Kommune begynde konsekvent at støtte de borgerdrevne omstillingsinitiativer, som iværksættes.

Senest har *Det Fælles Bedste* iværksat projektet "*Borgerdrevet Omstilling - Aarhus ser Grønt*", der modtog 659.000 kr. fra Velux Fonden. Se nærmere her <https://detfaellesbedste.dk/wp-content/uploads/2023/08/PROJEKTET-1.pdf> og her <https://detfaellesbedste.dk/projektet-borgerdrevet-omstilling-i-aarhus/> samt vores Nyhedsbreve fra 13-21, se <https://detfaellesbedste.dk/kategori/nyheder/>.

I dette 2-årige projekt vil vi sammen med flest mulig af Aarhus' borgere gennemføre en række omstillinger inden for 4 centrale områder af vores forbrug, nemlig: Mad - Trafik - Forbrug & Livsstil - Byggemiljøer, Byggeri & Bolig, hvor der er meget store klima- og miljøgevindster at hente.

Vi starter med temaet mad, den største årsag bag klima- og miljøkriserne.

8. Naturen, økosystemerne og biodiversiteten

Generelt om naturen og biodiversitetskrisen.

Maj 2019 udgav IPBES, FN's biodiversitetspanel, den mest omfattende rapport nogensinde om klodens biodiversitet. Den er skrevet af 150 af verdens ledende biodiversitetsforskere fra 50 lande og dens hovedkonklusioner er: Vi er i gang med "den sjette masseudryddelse" af arter, dyr og økosystemer. Vi er slet og ret i gang med at slå naturen ihjel. Da emnet er presserende og kendt af relativt få, uddyber vi denne indledende forklaring en smule.

"Naturen er globalt i tilbagegang med hastigheder uden fortilfælde i menneskehedens historie - og hastigheden af udryddelsen af arter accelererer med alvorlige konsekvenser for mennesker verden over", siger de i forordet.

FN-panelet hedder IPBES, Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, rapporten kan læses her: <https://www.ipbes.net/news/Media-Release-Global>

Vores epoke er vidne til to store globale kriser: Klimakrisen og biodiversitetskrisen. De fleste mennesker kender og bekymrer sig om den første, mens den anden oftest er overset eller simpelthen ukendt.

Men som trussel mod menneskehedens og klodens fremtidige eksistens er biodiversitetskrisen som minimum er at sidestille med klimakrisen. Og de to kriser forstærker på mange måder hinanden og går hånd i hånd.

Den femte masseuddøen foregik for 65 millioner siden. Så langt skal man tilbage for at finde en artsuddøen og destruktion af naturlige levesteder på højde med den, der nu finder sted. Den gang skyldtes planetens masseuddøen et meteor nedslag, der udryddede alle landlevende dinosaurer plus trejerdedele af Jordens øvrige arter.

"Vi befinder os med andre ord i en epoke, der kan karakteriseres som Den Sjette Masseuddøen (eller på kanten af den), og denne gang er årsagen ikke vulkaner eller meteorer, men derimod menneskets kolossale ressourceforbrug og den plads vi optager til produktion, byer og transportlinjer" (Rune Engelbrecht Larsen "Danmarks genforvildede natur", DANA 2020).

IPBES beskriver udryddelsen: 1 mio. arter er truet

I dag forsvinder levende arter med en hastighed der i 1995 var 1000 gange hurtigere end normalt, men allerede i 2015 var 10.000 gange hurtigere end normalt. Når en art er udryddet er den væk for altid; dermed forsvinder de funktioner i økosystemet, som den art var en del af, og som kan være vitale for natur, mennesker og samfund.

PBES' rapport opsummerer krisen med en række tal, bl.a. disse:

- en million arter truet med udryddelse, mange inden for årtier
- 47% af alle naturlige økosystemer er truet og i tilbagegang
- 85% af vådområder i 1700, var gået tabt i 2000 og tabet af verdens vådområder er i øjeblikket tre gange hurtigere i procent end skovtab, der er voldsomme og alarmerende.
- 75% af al jordbundsmiljø er "alvorligt ændret" til dato ved menneskelige handlinger (for havmiljøer er tallet 66%)
- over 40% amfibiearter er truet med udryddelse

- 33% af de rev, der danner koraller, hajer og hajfamilier, og over 33% havpattedyr er truet med udryddelse
- 25% af alle arter truet med udryddelse

Biodiversitetskrisen hænger bl.a. sammen med det konventionelle kemiske landbrug og dets dyrkningsformer:

- Landbrugets brug af kunstgødning, pesticider og andre miljøgifte er den største enkeltårsag til vores biodiversitetskriser. Landbruget skaber 'grønne ørkener', hvor der intet gror bortset fra én afgrøde; hvor insekter, regnorme, jordens mylder af mikroorganismer, mus, frøer etc. forsvinder, og hvor der ikke er føde til fugle, andre dyr.
- Videnskaben kalder det for den sjette masseudryddelse, hvor arter og økosystemer uddør i et alarmerende tempo på landjorden og i havet - 'Biodiversitetskrisen'. *"Nu uddør der et sted mellem en art hver dag og en art hvert minut"*, Citat fra Carsten Rahbek, professor på Kbh. Universitet og medlem af Biodiversitetsrådet Politiken 2022.

Men naturen og dens økosystemer er forudsætning for alt liv og dermed vores eksistens:

- Naturen med alle dens arter og økosystemer er fundamentet for alt liv, herunder for vores, menneskeheds, eksistens. Når naturen dør, så udrykkes også de arter og økosystemer, som skaber selve betingelsen for vores liv.
- Vi tager det for givet, at vi kan trække vejret. Men ilten i atmosfæren er skabt af levende væsener på landjorden og i havet, og hvis de forsvinder, mister vi ilten og dermed vores grundlæggende livsbetingelse.
- Vi tager det for givet, at vi har adgang til frisk drikkevand, men det er økosystemerne der renser vores drikkevand.
- Vi tager det for givet at mulden er frugtbar, så vi kan dyrke mad. Men hvis mikroorganismene i jorden dør pga. vores industrilandbrug med dets dyrkningsformer og gifte, så mister vi mulden og dermed maden.
- Det er de levende organismer i havet der optager langt hovedparten af den varme vi udleder fra menneskelige aktiviteter. Ligesom det er havet der optager 30% af al den CO₂ vi udleder. Så hvis livet i havet dør, vil indholdet af CO₂ i atmosfæren – og varmen - blive så høj, at kloden bliver ubeboelig.
- Alligevel har Danmark nærmest ingen biodiversitetspolitik. Og en tredjedel af den danske befolkning har aldrig hørt om biodiversitetskrisen. Og alligevel fortsætter dansk landbrug med hver dag, året rundt, at destruere mere biodiversitet.
- Det er særligt skræmmende i lyset af, at Danmark nærmest ingen vild og beskyttet natur har tilbage. I Danmark har vi så lidt som 2,3 % beskyttet natur (Biodiversitetsrådet), heri medregnet fx kirkegårde. Men FN siger at vi skal op på mindst 30% inden 2030. Og derfra snarest til 50%, siger klodens fremmeste forskere på området.
- 1/5 af Danmarks dyrearter er i øjeblikket i fare for at forsvinde.

I dag er biomassen for alle pattedyr til vands og til lands kun en sjettedel af hvad den var, da mennesket kom til. Produktionsdyrene (køer, svin, høns, får etc.) har til gengæld bredt sig, så de fylder 14 gange så meget som alle planetens vilde pattedyr tilsammen.

En forskerrapport fra Verdensnaturfonden, WWF *"Living Planet Report"*, 2018, anslår at klodens vilde pattedyr fra 1970 til 2014 er reduceret med over 60%, så alle vilde pattedyr i dag kun udgør 4% af pattedyrenes samlede biomasse, mens mennesket tegner sig for 36% og husdyr for 60%.

Masseudryddelsen af insekter truer Jordens økosystemer. *"Hvis tilbagegangen i verdens insektbestand fortsætter i samme takt som i dag, vil der om 100 år slet ikke findes insekter"*, konkluderer verdens hidtil mest omfattende undersøgelse af insekters tilstand udgivet i tidsskriftet *Biological Conversation*, feb. 2019. Over 40% af verdens insekter er i dag i tilbagegang, og en tredjedel af dem er i fare for at uddø, konstaterer analysen.

Insekternes udryddelsesrate foregår otte gange så hurtigt som den gennemsnitlige udryddelsesrate for pattedyr, fugle og krybdyr. Den totale masse af insekter falder hvert år med 2,5 procent, fremgår det.

»Kan artstilbagegangen ikke stoppes, vil konsekvenserne for planetens økosystemer og dermed for menneskeheds chancer for at overleve blive katastrofale,« sagde Francisco Sanchez-Bayo, der står bag rapporten, til The Guardian. *"En tabsrate på 2,5 procent om året er »chokerende«.* *"Det betyder, at alting går meget stærkt. Om 10 år vil der være 25 procent færre insekter, om 50 år vil der kun være halvdelen tilbage, og om 100 vil der slet ingen være.«* (citeret fra Information 12. feb. 2019 "Masseudryddelsen af insekter truer Jordens økosystemer")

Et tysk forskningsstudie viser at knap 80% af alle insekter i Tyskland er forsvundet siden 1970. Insekter er afgørende for klodens økosystemer - forudsætning for bestøvning af træer, planter og buske. $\frac{3}{4}$ af al mad forudsætter bestøvning. Insekterne er føde for fugle og andre dyr og nødvendige for genbrug af naturens næringsstoffer. Så når insekterne dør, så dør en masse andet. Fugleliv, fødekæder og til sidst økosystemer bryder sammen og tager andre med sig, for de hænger sammen. Forskernes bag Biological Conversation fastslår, at intensivt landbrug, herunder navnlig den udstrakte brug af pesticider, er hovedkraften bag tilbagegangen i insektbestandene. Insekt- og ukrudtsmidler er fulde af gift og skaber "grønne ørkener", hvor insekter ikke kan leve – de bliver stressede, mister retningsans, bliver forgiftede og dør.

Insekterne klarer sig ringe. Med bierne som eksempel: *"Vilde bier har det ad Pommern til her til lands. De har brug for mere mad, mindre konkurrence og flere steder at bo. Vi har i Danmark 291 registrerede arter, og cirka halvdelen af dem er på den såkaldte rødliste, som er truet i en vis grad. I takt med at bistader skyder op landet over, og vilde blomster samtidig fjernes fra landskabet for at gøre plads til veje og bygninger, trues de vilde bier på deres levebrød"*, forklarer Nina Launbøl Hansen (Gylle.dk) – vi fremmer kun én art:

Honningbien. Som konsekvens er fuglelivet og livet for mange andre arter i den danske natur truet, og dermed hele økosystemer. Danmark ligger på 2,3% beskyttet natur. FN og EU anbefaler i ny plan 30%.

I dag optager de danske industrielle landbrug 62% af al vores landareal. Sammen med udbygningen af byerne, vore transportsystemer, industri etc. forringer det den plads, der er til naturen, og dermed arternes levesteder.

Biodiversitetskrisen i Danmark. I Danmark går det hastigt nedad bakke for natur og biodiversitet. I 2013 var 90% af Danmarks naturtyper og 39% af de arter, der er beskyttet af EU's habitatdirektiv, markeret med "ugunstig bevaringsstatus" (Artikel 17-rapportering til EU, fra Engelbrecht 2020). I 2019 afrapporteringen til EU var dette forværret, så 95% af naturtyperne og 57% af arterne nu har "ugunstig bevaringsstatus".

Især skovenes naturtyper klarer sig dårligt og har hele 100% stærkt "ugunstig bevaringsstatus". Det hænger bl.a. sammen med, at dødt ved er en stor mangelvare i dansk natur. Mange arter er afhængige af gamle, døende og døde træer. Men 98% af alle Danmarks skove er produktionsskove, altså næsten al skov.

Det betyder, at man fjerner træer til tømmer og flis, så træerne ikke når at blive gamle, før de fældes. I produktionsskove renser man samtidig op mellem stammerne, så der ikke ligger dødt træ, som ellers er afgørende for biodiversiteten. Danmark er blandt de tre lande, som har mindst dødt ved i skovene. Vi ligger 6-15 gange under minimumsværdien af nødvendigt dødt ved for en række arter (Engelbrecht, 2020).

Naturnationalparker kan være med til at skabe nye betingelser for biodiversiteten. I disse naturparker er der ingen byer og veje, de er uden landbrug og skovdrift - naturen kan gro vildt. Sådanne parker rummer bisoner, kronhjorte og kreaturer som græsser naturen ned og gøder til gavn for mange truede arter. Etablering af 15 nye naturnationalparker skal skabe mere beskyttet natur – men de er for få, for små og uambitiøse til at gøre en forskel. Deres samlede areal vil dække 1,7% af Danmarks areal, når de alle er etableret. Og de er meget længe om at blive til virkelighed. Med andre ord er de helt utilstrækkelige.

I dag er de fleste skove i Danmark (98%) produktionsskove, drevet med produktion og salg af tømmer og træflis for øje. Der er intet dødt ved, og de er gennemskåret af afvandingsgrøfter, som forhindrer vandet i at løbe frit. Bevoksningerne består af tætte, skyggede skove, som tyndes til monokulturer, hvor det til sidst kun består af én slags træer. Træerne bliver aldrig gamle, men fældes i deres ungdom, når det bedst kan betale sig. Det betyder at lagring af CO₂ er meget begrænset. I disse skove er der ikke plads til afvekslende åbne vidder, hvor andre slags dyr og planter kan trives. Samlet bliver biodiversiteten meget lav.

"I dette beskyttede miljø er der en grotesk mangel på levesteder for truede arter. Fordi nytten kommer før naturen"- "At give plads indebærer, at naturen kan udfolde sig fuldt ud. At træerne kan vokse og ældes frit; at vilde planter kan overtage pladsen fra kulturplanter; at vandet kan strømme frit over det hele (...) og at store planteædere kan leve og dø frit i naturen uden vores indblanding" (Ejrnæs, Altinget).

I det lys er det helt afgørende at Aarhus kommune arbejder for etablering af vildskove med urørt skov for at skabe mere biodiversitet og lagre mest mulig CO₂. Og samtidig arbejder for at plante ny skov til forøgelse af CO₂ optag.

Og som det fremgår, er der al mulig grund til, at Aarhus Kommunen i det hele taget begynder at tage biodiversitetskrisen dybt seriøst. Det er ikke sket indtil dato.

Løsninger

8.1. Ny indkøbspolitik

Et væsentligt område for omstillingen er at standse al den import, som bidrager allermost til at ødelægge biodiversitet og klima. Fødevarer der er dyrket med brug af soja – en soja som er dyrket ved at erstatte biodiverse regnskove med monokulturelle sojamarer, hvis sojabønner transporteres tværs over kloden for at blive anvendt som dyrefoder til en fuldstændig uholdbar stor produktion af køer og svin i Danmark – Dét kan og må vi tage ansvar for at standse. Det gælder kommunen, såvel som borgerne. Og vi kan styre det via kommunens indkøbspolitik.

Vi foreslår derfor, at kommunen laver en indkøbspolitik allerede i 2024, som standser kommunens forbrug - og dermed import af - alle varer, der medvirker til rydning af tropisk regnskov - herunder soja og palmeolie samt kød der er produceret på marker, der er resultat af fældning af regnskoven.

Regnskoven er et af de mest alarmerende tipping points. Alligevel fortsætter man med at brænde regnskove af for at give plads til marker med græssende kødkvæg eller til plantager med monokultur som palmeolie og sojabønner, hvis CO2 lagring er minimal, og som indgår i processer, der er dybt belastende for klimaet.

8.2. Mere skov. Især mere vild skov samt beskyttet og urørt natur. En mere grøn by.

Vi skal bevare mere gammel skov og gøre den langt mere biodivers ved at skabe flere, større og sammenhængende områder med urørt og vild skov. Vi skal samtidig plante ny skov, i langt større omfang end hidtil. Dels af hensyn til det samlede CO2 optag. Og dels fordi det er nødvendigt at øge mængden af træer, eftersom træer har et vigtigt formål ift. den samlede klimaindsats – fx træ til at bygge huse med, som erstatning for beton. Der skal også være træer til produktion, og de skal ikke allesammen komme fra udlandet.

40.000 ha skov er i stand til at lagre 400.000 tons CO2, skrev Aarhus kommune i et oplæg omkring den fremtidige klimaplan efteråret 2019. Det vil formentlig kræve beplantning, også uden for kommunen, men det er muligt. På sigt kan disse skovområder optage CO2 i et omfang, der modsvarer den CO2, kommunen i dag mener man kan opsuge gennem carbon capture.

Skovplantning i naturområder uden for Aarhus by kan suppleres med bytræer, som udover at lagre CO2 også giver borgerne naturindtryk, mindsker generne ved fremtidige hedeølger hhv. storme og mindsker partikelforureningen. Vi foreslår, at man vælger en ambitiøs version af dette, så bytræerne ikke bliver undtagelsen, men snarere reglen i bybilledet. Indtil videre er dette ikke tilfældet.

Det er uheldigt, at man på Aarhus Ø fuldstændig har undladt at udlægge arealer til bytræer, små parker, natur, selvom man havde en enestående chance. På de mange nye arealer, der i disse år bygges på, bør lokalplaner sikre, at der plantes bytræer og skabes øer for biodiversitet og grønne planter. Ellers ender vi, hvor vi er på vej hen, dvs. med en betonørken uden liv og uden natur.

Vi skal gennemføre en arealreform i Aarhus Kommune, som sikrer at 30% af kommunens samlede areal bliver beskyttet natur inden 2030, sådan som både FN og EU foreslår, og som den danske regering har ratificeret i 2022.

8.3. Beskyt drikkevandet

Vi er nødt til at beskytte vores drikkevand. I Aarhus Kommune - som i mange andre af landets kommuner - er det de seneste år blevet stadig mere forgiftet med pesticider, næringsstoffer, PFAS og andet. Det forgifter økosystemer og ødelægger drikkevandet for dyr og mennesker. Vi er nødt til at indføre et forbud på pesticider og miljøgifter. I første omgang i nærheden af de steder, hvor vi henter drikkevand fra.

Jorden består af 70 % vand. Men kun 2,5 % af det er ferskvand. Resten er saltvand, der ikke kan bruges som drikkevand. Af de 2,5 % kan vi kun udnytte knap 1 %, fordi den sidste del ikke er tilgængelig, den er bundet som is, sne eller ligger så dybt, at man ikke kan få fat i det. Der er pres på verdens vandressourcer.

Kampen om vand forventes at skabe ligeså betydningsfulde konflikter i dette århundrede, som olie har gjort i det foregående. Behovet for rent drikkevand i verden er stigende på grund af vækst, en voksende befolkning, og fordi lande som Kina og Indien ændrer spisevaner og efterspørger flere varer, der kræver mere vand. Fra 1900 til 2000 er vandforbruget vokset mere end dobbelt så hurtigt som verdens befolkning, og tendensen ser ud til at stige.

Ifølge FN vil verdens samlede vandforbrug stige med 30 % frem til 2030, og vandmangel vil ramme tre milliarder mennesker på kloden. Problemerne med at skaffe vand bliver yderligere forstærket, når temperaturen stiger, ørken breder sig, gletsjere smelter, så man ikke længere kan hente vand herfra, og vandet forurenes (Klima ambassaden, "Vand en knap ressource", <https://sustainable.dk/2-vand/2-en-knap-ressource/>)

I bund og grund har vi drikkevand nok til alle. Men fordi vi forgifter én del af vandressourcerne gennem forurening og lader en anden stor del forsvinde ud i havene uden at gøre nytte for planter, økosystemer, dyr og mennesker - samtidig med at vi allesammen forbruger stadig mere vand – så mindskes vandressourcerne.

Vand er en begrænset ressource, og der findes kun det vand, planeten har nu. Vand er en forudsætning for alt liv og al biodiversitet på jorden. I Danmark handler det endnu ikke så meget om rigelighed, men om hvorvidt kvaliteten er god nok, om man kan få fat i det på det rigtige tidspunkt og i de rigtige mængder. De større byer som Aarhus er begyndt at skulle hente drikkevand fra borerer stadig længere ude på landet.

Om meget drikkevand trues af pesticider og kunstgødning. Målinger fra 2019 viste pesticider i 43% af drikkevandet og nitrat i 4 af 10 drikkevandsboringer. Nitrat fra kunstgødning og glyphosat fra roundup er mistænkt for at være kræftfremkaldende og pesticider er sprøjtegift som dræber uønskede planter, insekter og andre levende organismer som fugle og dyreliv. Sprøjtehyppigheden er steget med næsten 100% fra 2,07 årlige sprøjtninger i år 2000 til 3,35 i 2017.

En undersøgelse fra 2016 foretaget af Institut for Folkesundhed ved K.U., offentliggjort i Ingeniøren, viser urinprøver fra danske skolebørn og deres mødre, som alle indeholder glyphosat-rester. Jes Rasmussen fra Aarhus Universitet opsummerer således: "*Mindst halvdelen af vores landbrugsvandløb er udsat for koncentrationer af insektmidler, som overskrider værdier, hvor vi i laboratoriet ser varige skader*" (data fra Kjeld Hansen: "Farvel til dansk landbrug", Gads Forlag 2019)

8.4 Fællesjorde med stor biodiversitet

Fællesjorde, byhaver og dyrkning i skoler understøtte af kommunen. Vi skal som borgere til igen at dyrke jorden. Både for at styrke biodiversiteten og den biologiske artsmangfoldighed og for at lære, hvordan vi på sigt kan skabe resiliens, når klimakrisen forværres, mulden alt for mange steder forsvinder eller forringes, mens fødevarekrisen bliver langt mere nærværende og synlig.

Vi kan bl.a. dyrke den i fællesskaber af Aarhus-borgere, som producerer egne fødevarer og indretter produktionen efter permakulturens principper, som systematisk understøtter biodiversitet. Til dét kan Aarhus lade sig inspirere af Køge Fælles Jord.

Køge Fælles Jord er en forening med ca. 100 medlemmer, som lejer et 2,3 ha dyrkningsområde af Køge Kommune, tæt ved byen og alligevel midt i naturen. Her dyrker man grøntsager, urter, bær, frugter i fælles bede og individuelle højbede. Dem der dyrker modtager undervisning og hjælp til arbejdet. Der er bygget træpavillion og udekøkken og opsat et tunneldrivhus og man har etableret en terapihave.

Foreningen arbejder desuden tæt sammen med kommunen, hvor jorden anvendes af projekter der støtter marginaliserede borgere. Man arbejder efter principperne om "*Genopbygning af jorden og genopbygning af mennesket*" – vi har brug for fællesskaber, for naturen og dens ro, for at dyrke vores egne, sunde fødevarer, brug for at mærke at vi kan noget.

Sådanne Fællesjorde kan etableres et passende antal steder i Aarhus uden for byen. Det kan kombineres med, at skoler, gymnasier, tekniske skoler, professionshøjskoler indretter Fællesjorde på deres arealer og anvender dem som en del af undervisningen, hvor man lærer at dyrke fødevarer i væksthuse og på fælles jorde – at så, passe, luge, vande, høste og anvende det producerede til plantebaseret mad via fremtidens nye former for madlavning.

8.5 Byen og naturen - Biodiverse beplantninger, pleje af grønne områder, parker, vejrabatter, grøftekanter og hustage. Urban Farming i større skala.

Fremtidens byer efterligner naturens økosystemer. Fremtidens byer er grønne – betonørkener var blot en overgang. Det er der mange grunde til: For at opsuge og lagre CO₂, - for at rense luften for partikler, - for systematisk at give plads til insekter, fugle, dyreliv og biodiversitet, - for at mindske ulideligheden fra fremtidens alvorlige hedeølger, der rammer allerhårdst i byerne, - for at lære børn betydningen af natur, - for at give liv og plads til fællesskaber, hvor vi dyrker og nyder bynaturen sammen.

Vore parker kan indrettes, så der er mange slags blomstrende bevoksning af hjemmehørende urter, træer, buske i en frugtbar vekslen henover sæsonen. Det kan gøres ved en meget mere naturvenlig og biodiversitetsspecifik forvaltning af parker, græsplæner, grøftekanter, de store regnvandsbassiner til fremtidens monsterregn og skybrud. "Vild med Vilje", - plads til naturen. Naturen tilbage i byen.

Byernes husfacader og tage kan beplantes, med træer, buske, planter, lodret op og på tage, hvor det rent praktisk lader sig gøre. Overalt i verdens storbyer er man i gang med den øvelse - Milano, Shanghai, Mexico City.

Aarhus kan invitere borgerne til at dyrke taghaver i fællesskaber, som man fx gør det på taghaven ØsterGro i kvarteret Østerbro i København. Her dyrker en gruppe borgere egne grøntsager, urter, holder kaniner, høns, laver kompost, underviser hinanden og holder kurser. I New York og andre storbyer har man masse af eksempler på sådanne dyrkninger. Urban Farming, by-landbrug, kan skaleres op i mange niveauer. Hele områder kan, som man har gjort det i den tidligere amerikanske bil by Detroit, laves om til byhaver, hvor de lokale beboere dyrker jorden i fællesskab. Mulighederne er uendelige.

Borgerne kan støtte kommunens bestræbelser på at skabe en grøn by – og omvendt: Kommunen kan støtte borgerne i et samspil. Vi kan som borgere indrette os på at skabe langt mere frodige og biodiverse haver. Skabe synergi mellem det vi ønsker af kommunen, og det vi selv gør. Både i parcelhusene og i ejendomskomplekserne.

8.6. Kampagne for vilde haver

Vi foreslår, at kommunen laver en kampagne om *"Min vilde have og baggård"* – med rådgivning, undervisning, hjælp, etablering af borgergrupper som inspirerer hinanden. Med konkurrencer og smukke udstillinger fra de mange, nye og spændende haver. Med TV2 Østjylland og pressen, som følger processen og formidler det på relevant vis.

Og borgerne lærer hurtigt, at gøre ting på nye måder. Det vil samtidig skabe en større forståelse for kommunens initiativer, når den nu begynder at indrette parker og plæner etc. med naturlig vildskab. Vi skal foretage en række vidtgående forandringer i måden vi indretter vores private og offentlige udearealer på af hensyn til klima og biodiversitet.

Her er råd til omstilling **fra** ubrugte, gammeldags og monokulturelle baggårde og parcelhushaver uden natur **til** biodiverse, levende og moderne brugsbaggårde henholdsvis parcelhushaver med natur.

1. "Plant flere blomstrende og spiselige træer ud fra mottoet *"hvorfor skal her IKKE stå et træ"*? Dette vil øge den samlede mængde carbonforbrugende planter/træer/buske, vi vil få lokale fødevarer, sikre større biodiversitet, rense luften for partikler samt andre vigtige positive effekter af træer.

2. Tag ikke noget biologisk materiale ud af byrummet/baggården/haven, lad det blive og kompostere i kompost, i kvashegn og som jorddække. Ingen kører fra nu af med en trailer fuld af potentielt nyt jord til "genbrugsstationen" og ingen kommunal myndighed beder sine ansatte om at køre rundt og feje blade op.

4. Stop med at slå græs, lad græsset blive langt, blomstrende og trådt ned, på den måde fodrer vi insekter/biodiversitet og lagrer carbon. Der kan i stedes slås stier i græsarealerne enten med le-laug eller med en cylinderklipper. Vi har ikke brug for parker/haver m.m. der ligner fodboldbaner, da fodbold kan foregå på områder netop beregnet til det formål.

5. Stop med at klippe hæk og "feje" med løvblæser, klippe med elsav osv. Ændr i stedet beplantningen så den består af spiselige planter der ikke skal klippes eller beskæres men kan få lov at vokse til fuld størrelse. Til omstillingen af de nuværende pasningskrævende hegn m.m. bruges kvashegn der på stedet omdanner store mængder fx bøge- og ligusterhæk, og der slås stier i græsplæner, i stedet for hele "flader". Dette sikrer, at vi går fra CO2 forbrugende pasning til CO2 bindende pasning og understøtter biodiversitet (fra hjemmesiden <https://happyhumanskbh.weebly.com>)

Ovenstående række af forslag uddybes som nævnt i Det Fælles Bedstes *"Klimaplan for et Bæredygtigt Aarhus"* som man finder her: <https://detfaellesbedste.dk/wp-content/uploads/2021/09/KLIMAPLAN-AARHUS-24.pdf>

Nedenfor findes en række bilag der understøtter diverse forklaringer undervejs.

Bilag

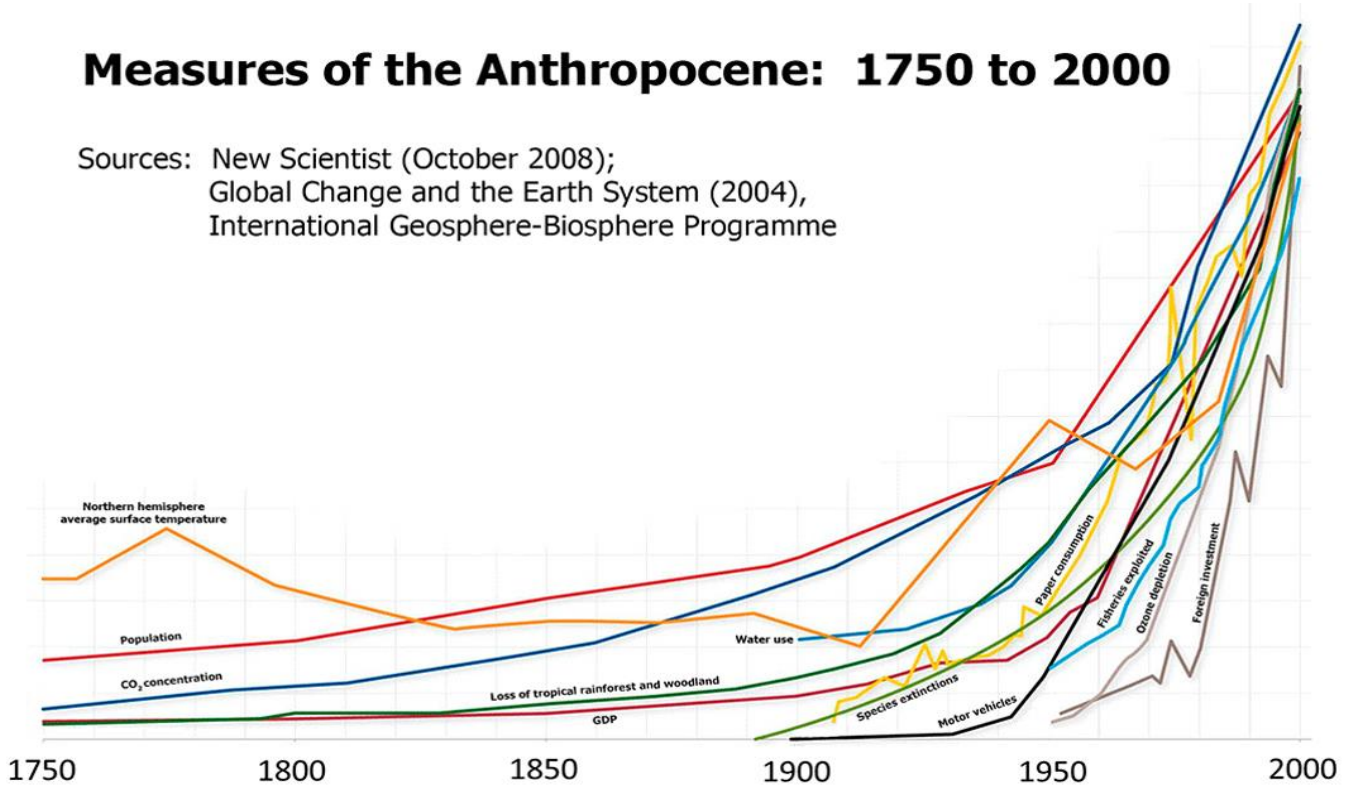
1. Klodens 15 store og afgørende Tipping Points

2. Produktionsvækst, ulighed og klima

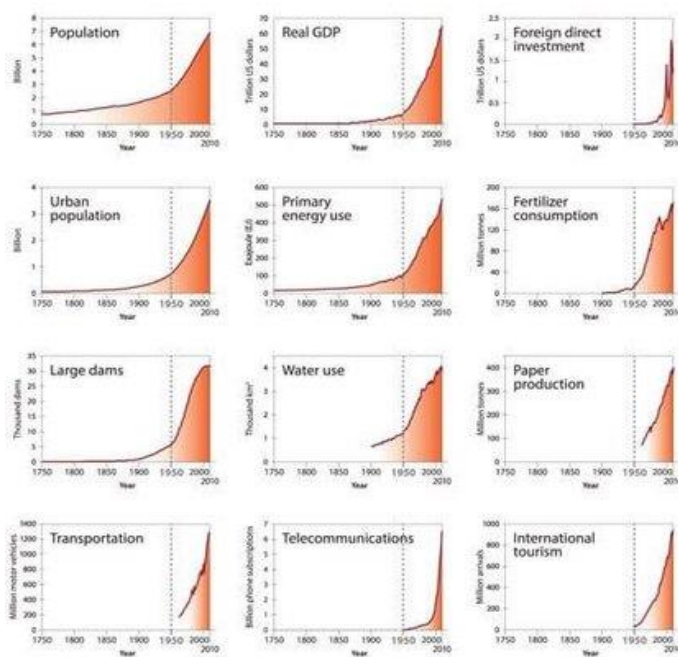
Measures of the Anthropocene: 1750 to 2000

Sources: New Scientist (October 2008);
Global Change and the Earth System (2004),
International Geosphere-Biosphere Programme

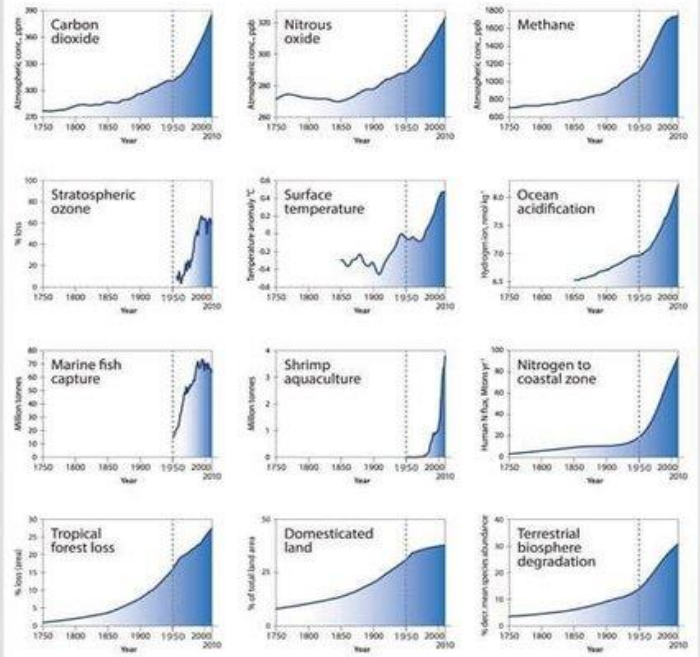

Til figuren nedenfor: Til venstre: udviklingen i de menneskelige økonomiske og sociale aktiviteter. Til højre: Konsekvenserne af dette for naturen.

Socio-economic trends

Earth system trends

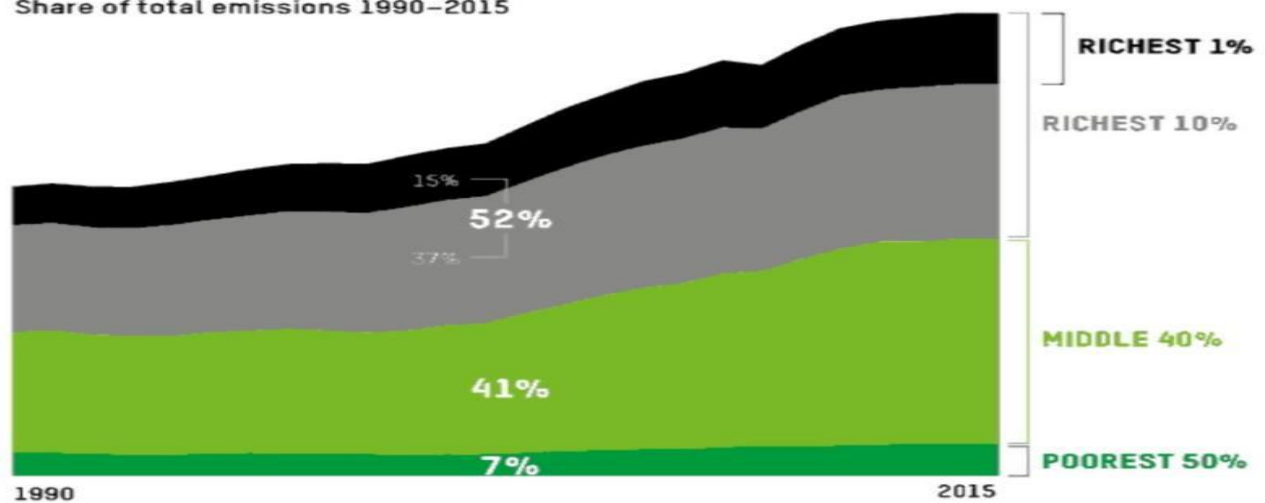
Updated Great Acceleration Graphs

Source: Will Steffen et al. "The trajectory of the Anthropocene: The Great Acceleration." The Anthropocene Review, March 2015

Figuren nedenfor illustrerer ulighedens betydning. 1% af de rigeste er ansvarlige for det dobbelte af alle udledninger fra de fattigste 50% af jordens befolkning.

THE RICHEST 1% ARE RESPONSIBLE FOR **DOUBLE** THE CARBON EMISSIONS OF THE POOREST 50%

Share of total emissions 1990–2015

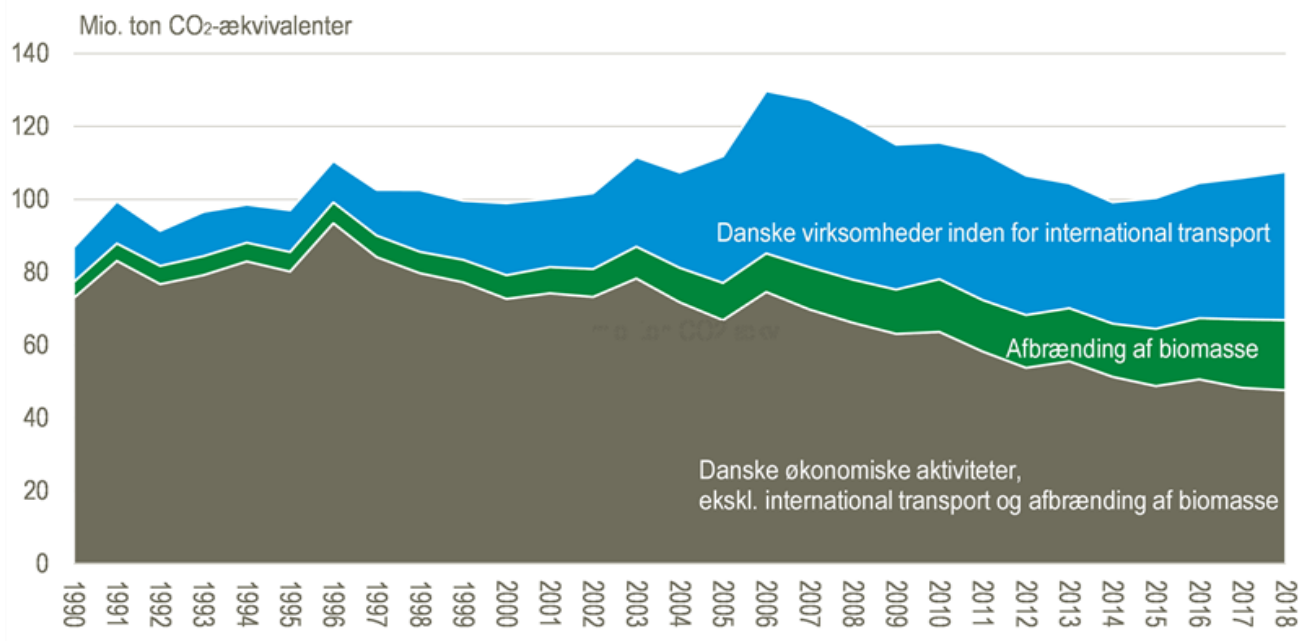

Source: Confronting Carbon Inequality, Oxfam 2020

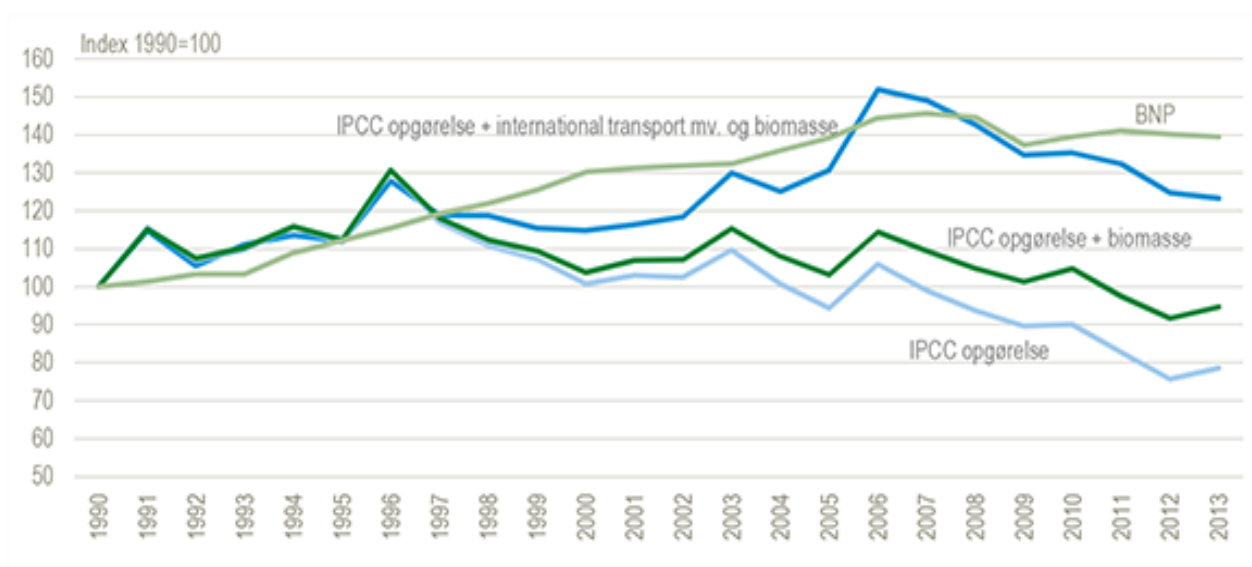

Til nedenstående figur skal lægges CO₂-indlejret i den voksende nettoimport af varer til Danmark, jævnfør første side. Sammenlign fx starten i 1990 med udledningerne i 2018 - de er vokset. Stik modsat den fortælling, vi alle har vænnet os til: Vi har reduceret vore udledninger af drivhusgasser, kilde: Danmarks Statistik.

Emission af drivhusgasser fra danske økonomiske aktiviteter efter kilde

Kurverne nedenfor: Vækst i produktion målt ved BNP og vækst i CO₂-udledninger i Danmark opgjort af IPCC

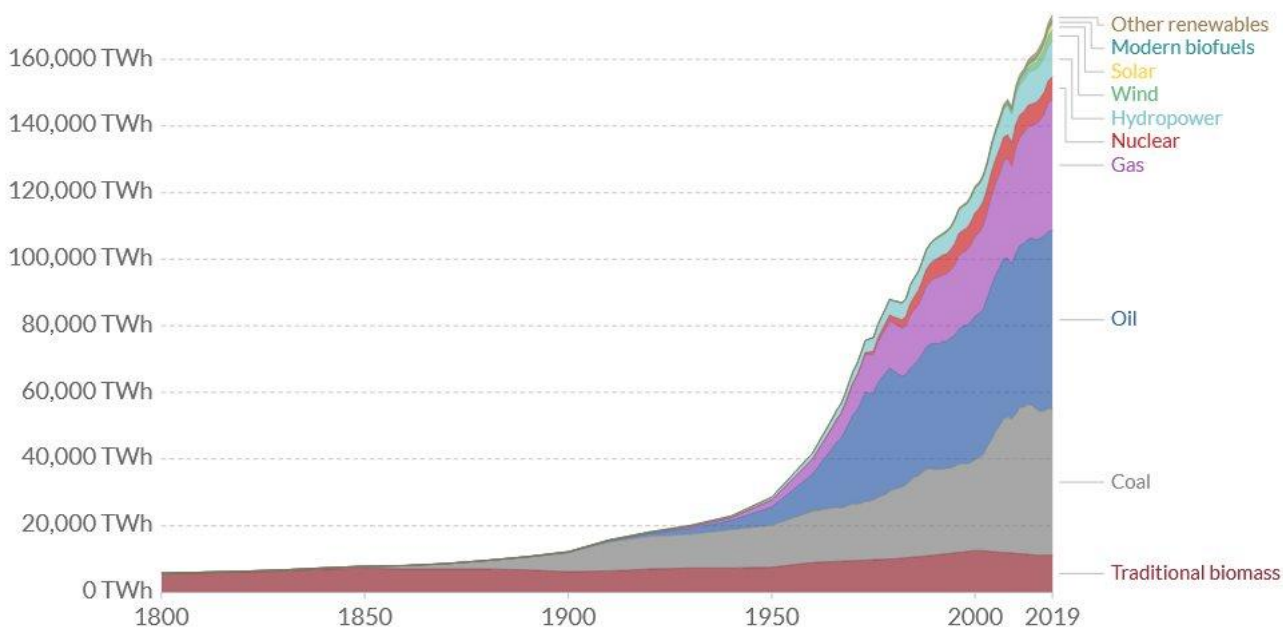
Kurven nedenfor: Udviklingen i energiforbruget globalt: Gas, olie og kul fylder det meste.

Global primary energy consumption by source

Primary energy is calculated based on the 'substitution method' which takes account of the inefficiencies in fossil fuel production by converting non-fossil energy into the energy inputs required if they had the same conversion losses as fossil fuels.

Relative

CC BY

Kurven til venstre nedenfor illustrerer Aarhus Byråds fortælling om reduktion af COP2 frem til nuludledning i 2030. Kurven til højre illustrerer vores opfattelse af samme udvikling under hensyn til *alle* CO₂-udledninger, vækst i de enkelte sektorer m.v. Vi er ikke på vej mod et nul i udledning, men derimod mod et øget udledningsniveau. Det betyder flere klimakriser og dermed flere klimakatastrofer.

